

Rapport

MDT-Impactgebieden

Deel 1: gecombineerde gebieden

publieksversie

Colofon

Rapport MDT-Impactgebieden [gecombineerd] – Deel 1 – Publieksversie
Auteurs: Pauline Owelle, Marit Schouten en David van de Velde
Uitgave van: Impact Centre Erasmus, Rotterdam 31 januari 2025.
In opdracht van programma MDT.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Inleiding	6
Aanpak	6
<i>Selecteren van impactgebieden</i>	6
<i>Creëren generieke impactkaders</i>	7
<i>Duidingssessies met projectleiders</i>	8
<i>Vaststellen bewijs van MDT</i>	9
1. Impactgebied: Weerbaarheid	11
<i>Outcome 1: Jongere heeft de mentale veerkracht om om te gaan met tegenslagen</i>	14
<i>Outcome 2: Jongere heeft vergroot zelfvertrouwen</i>	16
<i>Conclusie en aanbevelingen impactgebied 1</i>	18
2. Impactgebied: Activatie naar de toekomst/ Arbeidsmarkt	20
<i>Outcome 3: Jongere heeft vergroot vertrouwen in de toekomst</i>	24
<i>Outcome 4: Jongere stappen makkelijker op naar werk of opleiding</i>	27
<i>Conclusie en aanbevelingen impactgebied 2</i>	29
3. Impactgebied: Maatschappelijke Betrokkenheid (/Burgerschap)	31
<i>Outcome 5: Jongere experimenteert met en leert van vrijwillige inzet op maatschappelijke thema's</i>	35
<i>Outcome 6: Jongere is actief op maatschappelijke vraagstukken in hun omgeving</i>	37
<i>Conclusie en aanbevelingen impactgebied 3</i>	40
Conclusie & Aanbevelingen	42
Bronvermelding	46
Bijlage	48
Werkzame elementen: Weerbaarheid & Zelfvertrouwen	48
Werkzame elementen: Actviatie Arbeidsmarkt & Zelfontdekking	49
Werkzame elementen: Maatschappelijke Betrokkenheid & Burgerschap	51

Samenvatting

Impact Centre Erasmus heeft de afgelopen jaren uitgebreid onderzoek gedaan naar de aannemelijkheid van de impact van MDT. Om harde uitspraken te kunnen doen over of de impact ook daadwerkelijk behaald wordt, zijn in overleg met het MDT-onderzoeksteam een aantal specifieke **'impactgebieden'** geselecteerd. Dit zijn overkoepelende, vaak nog enigszins abstracte, thema's waarop impact wordt beoogd en die relevant zijn voor een groot deel van de MDT-projecten. Vanwege de abstractie, zijn de impactgebieden vertaald tot concrete, stuurbare langetermijn effecten, welke in dit rapport de naam **'outcomes'** hebben. Op deze outcomes is bewijs vergaard voor harde uitspraken over in hoeverre MDT hierop impact behaald.

Aanpak

In dit rapport worden drie impactgebieden (/ zes outcomes) binnen MDT geanalyseerd, welke geselecteerd zijn uit een longlist van onderbouwde effectgebieden.

De drie impactgebieden en bijbehorende outcomes zijn:

- A. Weerbaarheid
 - 1. Jongere heeft de mentale veerkracht om om te gaan met tegenslagen
 - 2. Jongere heeft vergroot zelfvertrouwen
- B. Activatie naar de toekomst/ arbeidsmarkt
 - 3. Jongere heeft vergroot vertrouwen in de toekomst
 - 4. Jongeren stappen makkelijker op naar werk of opleiding
- C. Maatschappelijke Betrokkenheid (/Burgerschap)
 - 5. Jongere experimenteert met en leert van vrijwillige inzet op maatschappelijke thema's
 - 6. Jongere is actief op maatschappelijke vraagstukken in hun omgeving

Voor elk impactgebied is een generiek impactkader opgesteld dat inzicht biedt in hoe de specifieke outcomes gerealiseerd kunnen worden. Impactkaders zijn het door MDT gebruikte format voor een verandertheorie.

Het doel van dit rapport is te beschrijven in hoeverre MDT de geselecteerde outcomes realiseert. Hiertoe is per impactgebied bewijs verzameld en geanalyseerd.

Resultaten

Uit de analyses blijkt dat de drie impactgebieden elk een unieke balans laten zien tussen de aannemelijkheid en de directe bewijskracht van het behalen van de beoogde outcomes.

Impactgebied 1: Weerbaarheid.

Voor dit impactgebied is er een sterke aannemelijkheid dat MDT bijdraagt aan het vergroten van weerbaarheid (waaronder zelfvertrouwen) onder jongeren. Dit komt

doordat de werkzame elementen sterk geborgd zijn. Echter, het directe bewijs voor de effecten ontbreekt grotendeels, aangezien die niet direct worden gemeten. Er ligt een kans om het bewijs te versterken door directe enkele effecten te bemeten.

Impactgebied 2: Activatie naar de toekomst/ arbeidsmarkt

Hier is de situatie juist omgekeerd ten opzichte van impactgebied 1. Het directe bewijs voor de effecten is sterk, vele MDT-projecten richten zich op het thema en centraal onderzoek meet enkele van de effecten direct. Echter is de aannemelijkheid beperkt, wat erop wijst dat er geen systematische en centrale aandacht is voor het goed borgen van de werkzame elementen. Er is dan ook meer aandacht nodig voor het expliciet vastleggen en delen van de werkzame elementen die jongeren voorbereiden op hun toekomst.

Impactgebied 3: Maatschappelijke betrokkenheid (/burgerschap)

Dit impactgebied toont het sterkste bewijs. Zowel de aannemelijkheid als het directe bewijs is hoog. De werkzame elementen worden goed geborgd, en de effecten worden direct gemeten. Jongeren zetten zich aantoonbaar vaker in als vrijwilliger of dragen bij aan maatschappelijke thema's dankzij MDT.

Outcome	Onderbouwing van het bewijs	Bewijskracht
Impactgebied 1: Weerbaarheid		
Werkzame elementen		
86% (6/7) van de werkzame elementen worden in dit impactgebied onderbouwd.		Hoog
Effecten per outcome		
1. Jongere heeft de mentale veerkracht om om te gaan met tegenslagen	25% (2/8) van de effecten worden in deze outcome onderbouwd.	Laag
2. Jongere heeft vergroot zelfvertrouwen	36% (4/11) van de effecten worden in deze outcome onderbouwd.	Laag - Medium
Impactgebied 2: Activatie naar de toekomst/ Arbeidsmarkt		
Werkzame elementen		
62% (8/13) van de werkzame elementen in dit impactgebied worden onderbouwd.		Medium
Effecten per outcome		
3. Jongere heeft vergroot vertrouwen in de toekomst	63% (5/8) van de effecten worden in deze outcome onderbouwd.	Hoog
4. Jongeren stappen makkelijker op naar werk of opleiding	43% (6/14) van de effecten worden in deze outcome onderbouwd.	Medium - Hoog
Impactgebied 3: Maatschappelijke Betrokkenheid (/ Burgerschap)		
Werkzame elementen		
78% (7/9) van de werkzame elementen worden in dit impactgebied onderbouwd.		Hoog
Effecten per outcome		

5. Jongere experimenteert met en leert van vrijwillige inzet op maatschappelijke thema's	56% (5/9) van de effecten worden in deze outcome onderbouwd.	Hoog
6. Jongere is actief op maatschappelijke vraagstukken in hun omgeving	36% (4/11) effecten worden in deze outcome onderbouwd.	Medium - Hoog

Tabel 1. Verkorte versie van conclusietabel – voor volledige tabel, zie p. 43

Aanbevelingen

De analyses laten zien dat MDT een belangrijke rol speelt in het vergroten van de weerbaarheid van jongeren, het activeren van hun toekomstperspectief en het stimuleren van maatschappelijke betrokkenheid. Elke impactgebied heeft zijn eigen uitdagingen en sterktes, met een balans tussen aannemelijkheid en directe bewijskracht. Het rapport onderstreept het belang van het verder borgen van werkzame elementen en het versterken van de bewijskracht.

Om de impact van MDT verder te versterken, is het van belang om het **directe bewijs te versterken**, en het lerend vermogen binnen de MDT-projecten en het MDT-netwerk te vergroten. Daarnaast is het **vergroten van het lerend vermogen** essentieel om interventies continu te verbeteren. Door deze structurele verbeteringen kan MDT haar huidige impact versterken en een duurzame en meetbare bijdrage leveren aan de ontwikkeling van jongeren op weerbaarheid, activatie naar de arbeidsmarkt en maatschappelijke betrokkenheid.

Inleiding

Impact Centre Erasmus heeft de afgelopen jaren uitgebreid onderzoek gedaan naar de aannemelijkheid van de impact van MDT (zowel op de pijlers als op specifieke thema's zoals burgerschap, integratie en eenzaamheid). Om harde uitspraken te kunnen doen over of de impact ook daadwerkelijk behaald wordt, zijn in overleg met het MDT-onderzoeksteam een aantal specifieke impacts geselecteerd, waarop deze harde uitspraken over in hoeverre MDT hierop impact behaald kunnen worden gemaakt.

Aanpak

Selecteren van impactgebieden

De eerste stap in dit proces was het creëren van een overzicht ('longlist') van overkoepelende thema's waarin impact wordt beoogd en die relevant zijn voor een groot deel van de MDT-projecten. Deze overkoepelende, vaak nog enigszins abstracte, thema's noemen we **impactgebieden**. Uit deze exercitie kwamen zeven impactgebieden naar voren, welke zijn onderverdeeld in twintig outcomes. **Outcomes** zijn langetermijneffecten die beoogd kunnen worden binnen een breder impactgebied. Het zijn daarmee concretere, meer behapbare, en meetbare onderdelen van de impactgebieden. Zo is 'meer jongeren zetten zich in als vrijwilliger' een outcome binnen het impactgebied burgerschap/maatschappelijke activatie.

Het overzicht van de zeven impactgebieden en corresponderende twintig outcomes is voorgelegd aan het MDT-onderzoeksteam met de vraag wat volgens hen de meest relevante en/of interessante impactgebieden en outcomes zijn. De afgesproken capaciteit voor dit onderzoek bood ruimte en tijd om zes losse outcomes verdeeld over maximaal drie impactgebieden nader te onderzoeken. Uiteindelijk heeft het MDT-onderzoeksteam de keuze gemaakt om de hieronder genoemde outcomes te selecteren. Impact Centre Erasmus is hiermee aan de slag gegaan en deze outcomes staan centraal in dit rapport.

De drie impactgebieden en bijbehorende outcomes zijn:

- A. Weerbaarheid
 - 1. Jongere heeft de mentale veerkracht om om te gaan met tegenslagen
 - 2. Jongere heeft vergroot zelfvertrouwen
- B. Activatie naar de toekomst/ arbeidsmarkt
 - 3. Jongere heeft vergroot vertrouwen in de toekomst
 - 4. Jongeren stappen makkelijker op naar werk of opleiding
- C. Maatschappelijke Betrokkenheid (/Burgerschap)
 - 5. Jongere experimenteert met en leert van vrijwillige inzet op maatschappelijke thema's
 - 6. Jongere is actief op maatschappelijke vraagstukken in hun omgeving

Creëren generieke impactkaders

Per impactgebied is een generieke impactkader gemaakt. Impactkaders zijn het door MDT gebruikte format voor een verandertheorie. Dit format is gebruikt om voor heel MDT de logica in kaart te brengen van hoe de gekozen outcomes tot stand kunnen komen.

Daarnaast zijn deze generieke impactkaders bedoeld om een groot spectrum aan verschillende MDT-projecten te beslaan. In het creëren van de generieke impactkaders lag dan ook de nadruk op de logica van effectketens, bewezen werkzame elementen in behalen van de effecten en relevante aannames die realisatie beïnvloeden.

Voor de creatie van de generieke impactkaders, zijn onderzoekers de literatuur uit gaan pluizen op zoek naar bewezen effectiviteit op de impactgebieden. Startpunt van het literatuuronderzoek waren de eerder opgeleverde rapportages van Impact Centre Erasmus naar de aannemelijkheid van effectiviteit van MDT op: burgerschap, loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB), iets doen voor een ander/ de samenleving, ontmoetingen en talentontwikkeling. In deze rapportages zijn activiteiten en werkzame elementen geïdentificeerd vanuit de literatuur die relevant zijn op de zes gekozen outcomes binnen de gekozen impactgebieden. Waar nodig is aanvullend literatuuronderzoek uitgevoerd.

Voor elk impactbied werd vervolgens een bijbehorende impactdoelstelling geformuleerd:

1. Weerbaarheid (waaronder zelfvertrouwen) onder jongeren vergroten.
2. Jongeren hebben beter inzicht in eigen talenten en weten die talenten te gebruiken voor activatie naar de arbeidsmarkt.
3. Meer jongeren zetten zich in als vrijwilliger of dragen bij aan maatschappelijke thema's.

Op basis van de werkzame elementen en activiteiten geïdentificeerd uit de literatuur zijn de effectketens opgesteld die bijdragen aan het behalen van de impactdoelstelling. Hierbij is ook gekeken naar de aannames die de samenhang en realisatie van de effecten beïnvloeden. De effecten zijn vervolgens gelinkt met de werkzame elementen en de geïdentificeerde interventies zodat deze logisch op elkaar aansluiten.

Hieronder is een leeg impactkader weergegeven met bijbehorende legenda, waarin het proces van effectvorming wordt geïllustreerd: van werkzame elementen en activiteiten gebaseerd op de literatuur tot de effecten en beoogde outcomes en uiteindelijk de impactdoelstelling, inclusief de aannames die de realisatie beïnvloeden.

Impactdoelstelling: Het uiteindelijke doel dat MDT wil bereiken.

Effecten: De veranderingen die bij de jongeren worden beoogd. Effecten zijn de noodzakelijk, vaak meetbare tussenstappen die in een soort keten van effecten die dienen op te treden uiteindelijk leiden tot de realisatie van de beoogde outcomes. De outcomes zijn afhankelijk van het behalen van de effecten in de keten die tot de outcome leidt. De outcomes zijn daarmee de effecten op het einde van de keten.

Activiteiten: De interventies die deze effecten mogelijk maken.

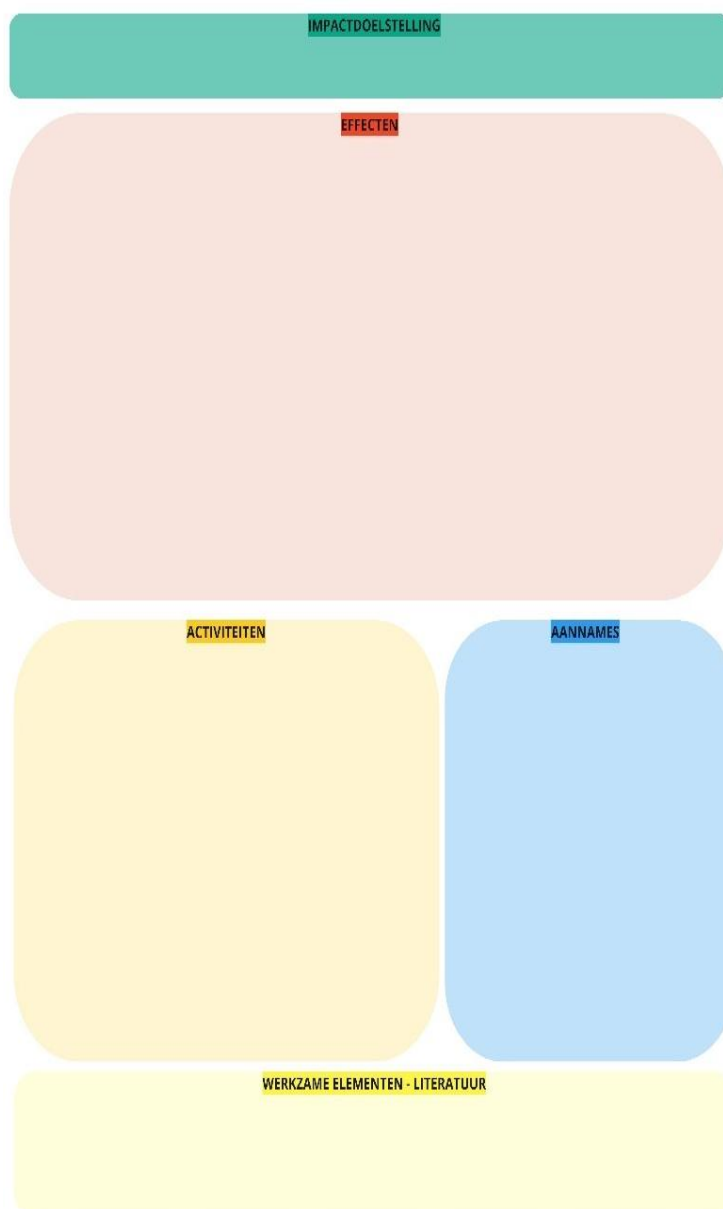
Aannames: De veronderstellingen en externe factoren die totstandkoming van het effect ondersteunen, belemmeren of beïnvloeden¹.

Werkzame elementen: Wetenschappelijk onderbouwde onderdelen van een interventie die bijdragen aan het behalen van de beoogde effecten.

Duidingssessies met projectleiders

Vervolgens zijn er drie (één per impactgebied) 'sense-making sessies' oftewel duidingssessies georganiseerd met in totaal tweeëndertig projectleiders van verschillende MDT-projecten, verdeeld over verschillende subsidierondes. In deze sessies is zowel feedback verzameld waarmee de generieke impactkaders zijn aangescherpt, alsmede dat de logica samen met deze praktijkdeskundigen is doorlopen, gecontroleerd en aangevuld. Hierdoor hebben deze sessies de verbinding tussen de theoretische elementen en de praktische uitvoering van MDT versterkt.

¹ Hoewel deze aannames een rol spelen, zijn de generieke impactkaders potentieel valide, waardoor het aannemelijk is dat MDT impact kan hebben op de drie impactgebieden.

Deelnemers uitten tijdens de sessies hun enthousiasme over het product, de potentiële bruikbaarheid en de toevoeging die het geeft op het bestaande MDT impact management programma. Zo zei een deelnemer: *“heel handig. Je kunt er altijd je eigen variant op maken”*; en een ander *“Dit helpt enorm en zou bruikbaar kunnen zijn. Intentie is om hier iets mee te doen voor onze nieuwe 2024 subsidie”*. Ook zijn in de sessies concrete ideeën opgehaald hoe de generieke impactkaders omgezet kunnen worden tot waardevolle producten binnen het impact managementprogramma, wat begin 2025 op de agenda staat. De duidingssessie heeft geholpen om de effectketens verder aan te scherpen en te verrijken met inzichten uit de praktijk.

Vaststellen bewijs van MDT

Na het opstellen van de generieke impactkaders, was de volgende stap van de aanpak het tonen van het bewijs in hoeverre MDT hier daadwerkelijk impact op heeft. Het bewijs bestaat uit twee onderdelen:

1. **Onderbouwing van bewijs:** dit is een omschrijving van het aanwezige bewijs binnen MDT. Dit is zowel gebaseerd op de aanwezigheid van werkzame elementen als van effecten uit het generieke impactpad.
2. **Bewijskracht:** het vaststellen van de kracht van het beschikbare bewijs van MDT. De classificatie van de bewijskracht is gebaseerd op drie factoren: Subsidie-eis (SUB), Jongerenvragenlijst (JVL), Zelfrapportage projecten (PRO)

De onderbouwing van het bewijs laat zien waar en hoe binnen MDT bewijs aanwezig is. De combinatie van bewijs uit werkzame elementen en bewijs op effecten is hierin relevant. De bewijskracht vloeit voort uit de mate waarin deze onderbouwing aantoont hoe sterk dat bewijs is, zonder hier een normerend oordeel over te geven. Op basis van deze factoren is de bewijskracht als onbekend/geen (geen voldoening of niet bekend), laag (voldoening aan één factor), medium (voldoening aan twee factoren) of hoog (voldoening aan alle drie de factoren) geclassificeerd. Daarnaast is per effect en werkzaam element het bewijs², oftewel het behaalde resultaat, vastgesteld³.

Sterkte van bewijs	Symbool
Hoog	✓ ✓ ✓
Medium	✓ ✓
Laag	✓
Onbekend/geen	■

² In deze analyse is de data gebruikt uit de jaarrapportage 2024 tenzij anders vermeld.

³ Een uitgebreid methodologische onderbouwing is aanwezig voor deze analyse.

Structuur van dit rapport

In dit rapport wordt onderzocht in hoeverre er bewijs is dat MDT-projecten bijdragen aan het realiseren van de beoogde outcomes binnen de drie impactgebieden. Voor elk impactgebied wordt een apart hoofdstuk gepresenteerd, met een vaste structuur:.

1. **Omschrijving impactgebied:** In deze sectie wordt de inhoud van het impactgebied beschreven en worden belangrijke definities toegelicht.
2. **Het impactkader:** De visuele weergave van het generieke impactkader inclusief een omschrijving van de samenhang tussen impactdoelstelling, outcomes, tussenliggende effecten, aannames, activiteiten en werkzame elementen.
3. **De analyse van de werkzame elementen⁴:** Werkzame elementen zijn onderdelen van een interventie die bewezen bijdragen aan het behalen van specifieke doelen (Bouwman & Van Tilburg, 2020). Op basis van deze elementen is beoordeeld of het aannemelijk is dat de activiteiten binnen MDT effectief zijn en bijdragen aan de gewenste outcomes. De overzichtstabel toont per werkzaam element het bijbehorende bewijs, en de sterkte van het bewijs.
4. **De effecten en het bewijs:** Voor elke outcome worden de beoogde effecten beschreven, samen met het beschikbare bewijs. Dit proces helpt vast te stellen hoe goed MDT de outcomes ondersteunt en waar verbetering mogelijk is. De overzichtstabel toont per relevant effect het bijbehorende bewijs, en de sterkte van het bewijs.
5. **Conclusie en aanbevelingen per impactgebied:** Elk hoofdstuk eindigt met een conclusie waarin wordt beschreven hoe de werkzame elementen en effecten binnen het impactgebied zijn onderbouwd. Ook worden er aanbevelingen gedaan om de werkzame elementen en effecten met zwakker bewijs te versterken.

Het rapport sluit af met een algemene conclusie en aanbevelingen. Dit biedt concrete handvatten voor verdere verbetering en versterking van MDT.

⁴ De werkzame elementen zijn in de bijlage uitgebreid beschreven

1. Impactgebied: Weerbaarheid

Het eerste impactgebied richt zich op het vergroten van weerbaarheid bij jongeren. **Weerbaarheid** wordt gedefinieerd als het vermogen om ondanks tegenslagen of stressvolle situaties te blijven functioneren, of om na moeilijke omstandigheden veerkrachtig terug te veren (Ang et al., 2022; Liu et al., 2022). Een belangrijk onderdeel van dit 'vermogen om terug te veren' heeft te maken met zelfvertrouwen. **Zelfvertrouwen** is nauw verbonden met, of in sommige definities zelfs onderdeel van, weerbaarheid en omvat een zelfbewustzijn of persoonlijke zekerheid in eigen vaardigheden, talenten, capaciteiten, competenties, oordelen en kwaliteiten (Hughes et al., 2019).

In het generieke impactkader hieronder is te zien hoe vanuit werkzame elementen, generieke activiteiten (componenten) met tussenliggende effecten en aannames opbouwen naar de outcomes 'jongeren heeft de mentale veerkracht om om te gaan met tegenslagen' en 'jongere heeft vergroot zelfvertrouwen'.

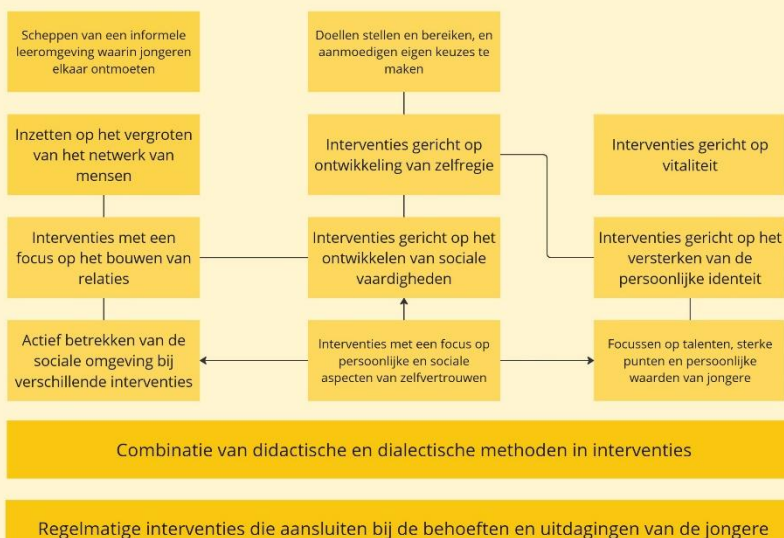
IMPACTDOELSTELLING

Weerbaarheid (waaronder zelfvertrouwen) onder jongeren vergroten

EFFECTEN

ACTIVITEITEN

AANNAMES

1. Begeleiders en peers reageren op een ondersteunende, niet-oordelende manier, waardoor de jongere zich comfortabel voelt om meer van zichzelf te delen
2. Jongere krijgt effectieve, praktische tools die aansluiten bij de behoeften van de jongere
3. Jongere krijgt ruimte en kansen om copingvaardigheden toe te passen in verschillende situaties zodat hij/zij zich sterker voelt en meer controle ervaart
4. De jongere is bereid om te reflecteren en staat open voor begeleiding waardoor hij/zij kan groeien in zelfkennis
5. De jongere heeft de capaciteit om te reflecteren op zelfkennis en wordt ondersteund om deze inzichten verder te verdiepen
6. Het maken van positieve, persoonlijke keuzes draagt bij aan een versterkt gevoel van eigenwaarde en zelfvertrouwen bij de jongere.
7. De omgeving (zoals ouders, vrienden, docenten) is bereid en in staat om hulp te bieden en staat open voor betrokkenheid bij de jongere.
8. De jongere heeft een paar goede ervaringen met dat hij anderen kan vertrouwen
9. Jongere heeft een positieve ervaring met de sociale relaties
10. De jongere is open over zijn/haar behoeften en 10.1 krijgt positieve bevestiging van de omgeving, wat zorgt voor een duurzame ondersteuning en geruststelling in sociale interacties.

WERKZAME ELEMENTEN - LITERATUUR

Betrekken van ouders, leerkrachten, mentoren en leeftijdsgenoten bij interventies vergroot de effectiviteit. (Kovács et al., 2021)

Interventies met een langere duur en grotere frequentie leveren over het algemeen betere resultaten op (Kovács et al., 2021)

Interventies moeten kijken naar krachten en capaciteiten die iemand heeft (Luthar & Cicchetti, 2000)

De combinatie van didactische (bijv. leren via instructie) en dialectische methoden (bijv. leren via dialoog) maakt interventies effectiever. (Ang et al., 2022)

Het vergroten van het sociale netwerk versterkt de weerbaarheid van jongeren doordat zij toegang krijgen tot meer ondersteunende middelen. (Ang et al., 2022)

Interventies die persoonlijke aspecten (bijv. zelfregie en zelfvertrouwen) combineren met sociale aspecten (bijv. netwerken en vaardigheden) zijn effectiever. (Kovács et al., 2021)

Interventies die aansluiten bij de specifieke behoeften en uitdagingen van jongeren zijn succesvoller. (Kovács et al., 2021)

Analyse van de werkzame elementen:

Werkzaam element	Onderbouwing van het bewijs	Bewijskracht
1. Betrekken van ouders ⁵ , leerkrachten, mentoren en/of leeftijdsgenoten bij interventies vergroot de effectiviteit. (Kovács et al., 2021)	MDT-projecten werken standaard met groepen jongeren waardoor leeftijdsgenoten betrokken zijn. Daarnaast ontvangen alle MDT-jongeren een vorm van begeleiding, waardoor we aannemen dat ook mentoren aanwezig zijn. Of leerkrachten betrokken worden wisselt per MDT-project. 74% vond dat er goede begeleiding was.	✓ ✓
2. Interventies met een langere duur en grotere frequentie leveren over het algemeen betere resultaten op (Kovács et al., 2021)	Het is een subsidievereiste dat een MDT-traject min. 80 uur inzet van de jongere vraagt in max. zes maanden, waarin jongere meerdere contactmomenten hebben. Deze voorwaarden voldoen aan de definitie van 'langere duur en grotere frequentie'.	✓
3. Interventies moeten kijken naar krachten en capaciteiten die iemand heeft (Luthar & Cichetti, 2000)	MDT opereert vanuit de 'inclusieve benadering' van talentontwikkeling, wat wil zeggen dat MDT-projecten het uitgangspunt hanteren dat iedereen talenten heeft, maar dat deze mogelijk ontwikkeld moeten worden om zichtbaar te worden. <ul style="list-style-type: none"> - 100% van de projecten in ronde 2023 geeft aan in te zetten op zelfontdekking In de jongerenvragenlijst komt naar boven dat: <ul style="list-style-type: none"> - 55% weet beter wat ze kunnen door MDT - 64% heeft vaardigheden ontwikkeld door MDT 	✓ ✓ ✓
4. De combinatie van didactische (bijv. leren via instructie) en dialectische methoden (bijv. leren via dialoog) maakt interventies effectiever. (Ang et al., 2022)	Voor dit werkzame element is geen/weinig bewijs omdat de termen 'didactisch' en 'dialectisch' niet als dusdanig worden uitgevraagd noch geadministreerd. Er is kans dat projecten de methoden combineren o.b.v. geanalyseerde subsidieaanvragen, maar het is geen vereiste.	—
5. Het vergroten van het sociale netwerk versterkt de weerbaarheid van jongeren doordat zij toegang krijgen tot meer ondersteunende middelen. (Ang et al., 2022)	95% van de jongeren ontmoet mensen met een andere achtergrond 51% ontmoet mensen die hen kunnen helpen in de toekomst 100% van de projecten uit ronde 2023 geeft aan zich te richten op vergroten van het netwerk Een ontmoeting hoeft niet direct te leiden tot een vergroting van het netwerk echter biedt ieder MDT de mogelijkheid hiertoe vanwege de ontmoetingen die plaatsvinden.	✓ ✓ ✓

⁵ Waar in dit rapport 'ouders' staat, kan dit tevens geïnterpreteerd worden als primaire verzorgers van de jongere.

⁶ Binnen MDT worden ouders doorgaans niet (of zeer zelden) betrokken. Voor sommige projecten is dit een bewuste keuze vanwege de kwetsbare thuissituatie van de jongere.

6. Interventies die persoonlijke aspecten (bijv. zelfregie en zelfvertrouwen) combineren met sociale aspecten (bijv. netwerken en vaardigheden) zijn effectiever. (Kovács et al., 2021)	<p>Binnen MDT wordt standaard talentontwikkeling en ontmoeten gecombineerd, en voor beide elementen is er bewijs:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Toename 4%-punt van jongeren die vertrouwen hebben in de toekomst; 3%-punt gevoel dat ze zelf kunnen bepalen wat er in hun leven gebeurt. - 100% van de projecten uit ronde 2023 geeft aan zich te richten op vergroten van het netwerk; 100% van de projecten in ronde 2023 zet in op ontwikkelen van vaardigheden. 	✓ ✓
7. Interventies die aansluiten bij de specifieke behoeften en uitdagingen van jongeren zijn succesvoller. (Kovács et al., 2021)	<p>Dit werkzame element hangt nauw samen met jongerenparticipatie binnen MDT. Hiervan weten we dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 49% kon zelf uren indelen; - 57% koos zelf welke activiteiten te doen; - 82% krijgt voldoende ruimte om zelf te bepalen wat ze mogen doen <p>Daarnaast is (uitleg van) jongerenparticipatie een subsidie-eis. In focusgroepen met goed scorende projecten is bekend dat jongerenparticipatie van groot belang is voor het succes van deze projecten.</p>	✓ ✓

Outcome 1: Jongere heeft de mentale veerkracht om om te gaan met tegenslagen

Het ontwikkelen van mentale veerkracht is cruciaal voor jongeren om effectief om te kunnen gaan met uitdagingen en tegenslagen in het leven. Deze outcome richt zich op het versterken van de capaciteit van jongeren om stressvolle of moeilijke situaties niet slechts te doorstaan, maar er sterker uit te komen. De effecten die bijdragen aan het behalen van deze outcome zijn stapsgewijs uitgewerkt, van korte termijn- naar langetermijneffecten. Het plaatje hiernaast laat in totaal acht effecten zien die leiden tot aan de outcome. Het proces begint met het gevoel van de jongere dat ze

gehoord en gezien wordt binnen zijn of haar MDT-project. Dit bevordert openheid van de jongere naar begeleiders en leeftijdsgenoten, wat vervolgens leidt tot de ontwikkeling van actieve coping vaardigheden zoals plannen en het omgaan met angsten. Hieruit vloeien

drie belangrijke effecten voort: de jongere ontwikkelt probleemoplossend vermogen, durft initiatief te nemen en beslissingen te maken, en voelt zich empowered, wat resulteert in een groter gevoel van controle over het eigen gedrag. Deze stappen leiden ertoe dat de jongere leert te blijven functioneren tijdens moeilijke situaties en in staat is om na tegenslagen of uitdagende periodes weer terug te veren. Uiteindelijk mondt dit proces uit in de outcome: de jongere beschikt over de mentale veerkracht om effectief om te gaan met tegenslagen.

De beschreven effecten worden daarnaast beïnvloed door drie aannames (de blauwe bollen tussen de effecten). Deze aannames spelen een rol in het proces van effectrealisatie en vormen een belangrijke schakel in het bereiken van de beoogde outcome.

1. Begeleiders en peers reageren op een ondersteunende, niet-oordelende manier, waardoor de jongere zich comfortabel voelt om meer van zichzelf te delen
2. Jongere krijgt effectieve, praktische tools die aansluiten bij de behoeften van de jongere
3. Jongere krijgt ruimte en kansen om copingvaardigheden toe te passen in verschillende situaties zodat hij/zij zich sterker voelt en meer controle ervaart

Van de acht beschreven effecten zijn er twee met bewijs onderbouwd (25%). In de effectenreeks hieronder worden de bewezen effecten gemarkeerd met een groene omlijning. Waarbij de kleur donkerder wordt naarmate de bewijskracht sterker is. De bijbehorende tabel geeft hier een inhoudelijke toelichting op.

Effect	Onderbouwing van het bewijs	Bewijskracht
Jongere voelt zich gehoord en gezien	<p>Dit effect wordt niet direct uitgevraagd maar heeft enige overlap met jongerenparticipatie-vragen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 86% van de jongeren vindt dat begeleiders hun best doen om jongeren mee te laten denken; - 84% kan ideeën voor het programma laten weten; - 72% weet ook wat de begeleiders vervolgens met hun ideeën doen 	✓

Jongere durft initiatief te nemen, kan beslissingen maken, en heeft gevoel van empowerment	<p>Dit effect bevat meerdere onderdelen. Het ene deel wordt directer uitgevraagd, het ander indirecter:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 49% kon zelf uren indelen; - 57% koos zelf welke activiteiten te doen; - 82% krijgt voldoende ruimte om zelf te bepalen wat ze mogen doen - Stijging 3% van gevoel van zelfregie (zelf bepalen wat er in mijn leven gebeurt) <p>Jongerenparticipatie eis in subsidie, echter in hoeverre het leidt tot empowerment is onduidelijk.</p>	✓ ✓
--	---	-----

Outcome 2: Jongere heeft vergroot zelfvertrouwen

Zelfvertrouwen is een belangrijke eigenschap voor jongeren, omdat het hen in staat stelt om uitdagingen aan te gaan en zich te ontwikkelen op zowel persoonlijk als sociaal vlak. Het vergroten van zelfvertrouwen richt zich op het versterken van de positieve overtuiging in eigen vaardigheden, capaciteiten en kwaliteiten, en speelt een belangrijke rol in het creëren van een positief toekomstperspectief. Het wordt daarom dan ook vaak gezien als onderdeel van weerbaarheid, omdat zelfvertrouwen het vertrouwen geeft aan de jongere dat zij om kunnen gaan met tegenslagen.

De effecten die bijdragen aan het behalen van deze outcome zijn stapsgewijs uitgewerkt, waarbij het proces zowel vanuit persoonlijke als sociale ontwikkeling wordt beschreven. Aan de linkerkant wordt het persoonlijke proces toegelicht: het begint met de jongere die leert reflecteren op eigen talenten, sterke punten en persoonlijke waarden. Dit leidt tot meer zelfkennis, gevolgd door een beter begrip van zichzelf. Vervolgens resulteert dit in het maken van keuzes die goed passen bij de jongere, wat uiteindelijk inzicht geeft in hun persoonlijke vorm van zelfvertrouwen. Aan de rechterkant wordt de sociale component belicht: het proces start met de jongere die leert de omgeving meer te betrekken. Hierdoor ervaart de jongere dat zijn of haar omgeving klaarstaat om ondersteuning te bieden, wat het vertrouwen in anderen vergroot. Dit leidt tot het vermogen om succesvolle sociale relaties aan te gaan en te onderhouden, en een versterkt sociaal zelfvertrouwen. Tot slot krijgt de jongere steun van belangrijke mensen in hun omgeving, wat het zelfvertrouwen verder bevordert. Deze twee processen – het persoonlijke en het

sociale – komen samen en vormen gezamenlijk de basis voor de outcome: de jongere heeft vergroot zelfvertrouwen.

Tussen deze effecten zijn zeven aannames geïdentificeerd die invloed hebben op de opeenvolging van de effecten.

4. De jongere is bereid om te reflecteren en staat open voor begeleiding waardoor hij/zij kan groeien in zelfkennis
5. De jongere heeft de capaciteit om te reflecteren op zelfkennis en wordt ondersteund om deze inzichten verder te verdiepen
6. Het maken van positieve, persoonlijke keuzes draagt bij aan een versterkt gevoel van eigenwaarde en zelfvertrouwen bij de jongere.
7. De omgeving (zoals ouders, vrienden, docenten) is bereid en in staat om hulp te bieden en staat open voor betrokkenheid bij de jongere.
8. De jongere heeft een paar goede ervaringen met dat hij anderen kan vertrouwen
9. Jongere heeft een positieve ervaring met de sociale relaties
10. De jongere is open over zijn/haar behoeften en 10.1 krijgt positieve bevestiging van de omgeving, wat zorgt voor een duurzame ondersteuning en geruststelling in sociale interacties.

Van de elf beschreven effecten zijn er vier met bewijs onderbouwd (36%). In de effectenreeks hieronder worden de bewezen effecten gemarkeerd met een groene omlijning. Waarbij de kleur donkerder wordt naarmate de bewijskracht sterker is. De bijbehorende tabel geeft hier een inhoudelijke toelichting op.

Effect	Onderbouwing van het bewijs	Bewijskracht
Jongere leert reflecteren op talenten, sterke punten en persoonlijke waarden	<p>Hiervoor is zowel bewijs vanuit de jongerenvragenlijst:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 55% weet beter wat ze kunnen door MDT; - 52% weet beter wat ze leuk vinden door MDT <p>Als vanuit de analyses van de subsidieaanvragen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 100% van de projecten in ronde 2023 geeft aan in te zetten op zelfontdekking 	✓ ✓

Jongere krijgt meer zelfkennis	<p>Zelfkennis wordt met enkele vragen in de jongerenvragenlijst uitgevraagd:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 55% weet beter wat ze kunnen door MDT; - 52% weet beter wat ze leuk vinden door MDT; - 6%-punt stijging wat weten wat voor werk ze later willen doen; - 4%-punt stijging van weten hoe ze anderen kunnen helpen 	✓
Jongere maakt keuzes die bij hem/haar passen	<p>Meerdere vragen in de jongerenvragenlijst gaan over een vervolgkeuze na MDT, waarbij we aannemen dat deze keuzes bij hen passen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 8% is door MDT een opleiding gaan volgen; 15% is door MDT vrijwilligerswerk gaan doen; 15% een baan gevonden; 10% een stage 	✓
Jongere is in staat succesvol sociale relaties aan te gaan en te onderhouden	<p>51% ontmoet mensen die hen kunnen helpen in de toekomst; dit suggereert dat naast mogelijke andere, meer vluchtige ontmoetingen, jongeren duurzamere relaties weten aan te gaan voor de toekomst.</p>	✓

Conclusie en aanbevelingen impactgebied 1

De analyse van impactgebied Weerbaarheid laat zien dat de werkzame elementen die bijdragen aan het vergroten van de weerbaarheid en het zelfvertrouwen van jongeren goed geborgd zijn binnen de MDT-projecten. Hierdoor is er middel tot hoog bewijs voor de aannemelijkheid dat MDT een positieve impact heeft op dit gebied. De werkzame elementen bieden een sterk fundament en dragen bij aan het bereiken van de beoogde outcomes.

Tegelijkertijd is het belangrijk te erkennen dat de effecten binnen dit impactgebied weinig direct worden gemeten. Hierdoor is de bewijskracht laag tot onbekend voor de bewezen impact van MDT op de weerbaarheid en het zelfvertrouwen van jongeren.

Dit maakt dat het oordeel over de impactdoelstelling als medium kan worden geclassificeerd: **de aannemelijkheid is sterk, het directe bewijs is beperkt.**

Aanbevelingen

MDT is goed op weg in het vergroten van de weerbaarheid en het zelfvertrouwen van jongeren. De werkzame elementen zijn goed geborgd binnen de projecten, wat een sterke basis biedt. Deze borging maakt het aannemelijk dat MDT een positieve impact heeft op dit impactgebied. Daarnaast bieden de werkzame elementen lerend perspectief: door deze elementen verder te integreren in de projectaanpak, subsidievereisten of kwaliteitsvisie van MDT, kunnen projecten hun impact steeds beter waarborgen en versterken.

Indien het wenselijk is om de bewijskracht voor dit impactgebied te verhogen, kunnen de volgende stappen worden overwogen:

1. **Vergroten van kennis en toepassing binnen het netwerk**

- Zorgen dat het netwerk bekend is met de werkzame elementen en deze consistent implementeert in hun aanpak. Voor indicatoren die positieve resultaten laten zien (zoals het eerdergenoemde voorbeeld), kan het effect worden versterkt door werkzame elementen beter te borgen. Dit omvat bijvoorbeeld het expliciet vastleggen en delen van methodieken en aanpakken die bijdragen aan succes.

2. **Werkzame elementen integreren in de subsidievereisten**

- Hoewel er een sterke bewijskracht is voor de werkzame elementen, kan deze verder worden versterkt door de implementatie van deze elementen expliciet op te nemen in de subsidieaanvraag. Dit kan ervoor zorgen dat de werkzame elementen nog breder en consistentier worden toegepast binnen de projecten.

3. **Versterken van direct bewijs**

- Voor de effecten kan het bewijs worden verhoogd door meer directe of robuuste metingen. Denk hierbij aan:
 1. **Vragen aanpassen:** De onderbouwing voor de effecten van dit impactgebieden worden nu voornamelijk gehaald vanuit 'proxies': vragen die een afspiegeling zijn van het beoogde effect maar niet direct het effect zelf. Er kan overwogen worden de vragen aan te passen om een meer direct afspiegeling van het effect te zijn.
 2. **Toevoegen van nieuwe vragen:** overweeg het toevoegen van extra vragen aan de jongerenvragenlijst om effecten te bevragen die nu nog niet (voldoende) worden meegenomen. Denk hierbij aan het gebruik van **gevalideerde vragen** omtrent weerbaarheid en zelfvertrouwen om de betrouwbaarheid van de resultaten te vergroten.
 3. **Ander onderzoek:** voor de effecten waar op dit moment helemaal geen bewijs voor is, kan worden gekeken naar alternatieve onderzoeksmethoden om deze effecten alsnog te meten en in kaart te brengen. Denk hierbij aan interviews of focusgroepen.

Door te investeren in zowel het versterken van de bestaande borging als in gerichte metingen, kan MDT toewerken naar een hoge bewijskracht voor dit impactgebied. Dit zorgt niet alleen voor meer zichtbaarheid van de resultaten, maar versterkt ook de positionering en toekomstbestendigheid van MDT dat jongeren ondersteunt in hun weerbaarheid en zelfvertrouwen.

2. Impactgebied: Activatie naar de toekomst/ Arbeidsmarkt

Het tweede impactgebied richt zich op het proces van zelfontdekking dat nodig is voor toekomstperspectief en de activatie van jongeren richting de arbeidsmarkt. Deze twee concepten spelen een centrale rol in de persoonlijke en professionele ontwikkeling van jongeren. **Zelfontdekking** wordt beschreven als het proces waarin jongeren inzicht krijgen in hun eigen vaardigheden, interesses en waarden. Dit zelfinzicht helpt hen om bewuste keuzes te maken die aansluiten bij hun persoonlijke en professionele ambities (Oesch & Bower, 2017). **Activatie richting de arbeidsmarkt** sluit nauw aan bij Loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB). Het doel van LOB is jongeren te helpen bewust keuzes te maken voor een (vervolg)opleiding of carrière. Hiervoor is het van belang dat jongeren niet alleen hun talenten herkennen, maar ook beschikken over de vaardigheden die nodig zijn om deze effectief in te zetten (VO-Raad, 2021; van de Velde & Schouten, 2022). In het generieke impactkader is te zien hoe vanuit werkzame elementen, generieke activiteiten(componenten) met tussenliggende effecten en aannames opbouwen naar de outcomes 'jongeren heeft vergroot vertrouwen in de toekomst' en 'jongeren stappen makkelijker op naar werk/opleiding'.

IMPACTDOELSTELLING

Jongeren hebben beter inzicht in eigen talenten en weten die talenten te gebruiken voor hun loopbaanoriëntatie

EFFECTEN

Jongere heeft vergroot vertrouwen in de toekomst

Jongeren stappen makkelijker op naar werk/opleiding

ACTIVITEITEN

AANNAMES

1. De jongere staat open voor introspectie en denkt actief na over wat hij/zij in de toekomst zou kunnen worden
2. De jongere heeft voldoende begeleiding om inzichten uit zelfreflectie om te zetten in concrete haalbare doelen
3. Jongere ervaart succes of positieve feedback bij het bereiken van tussendoelen, wat helpt om de motivatie vast te houden
4. Jongere heeft voldoende autonomie en toegang tot informatie om keuzes te maken die aansluiten bij zijn/haar persoonlijke inzichten
5. Jongere houdt zich aan de structuur
6. Er is voldoende begeleiding tijdens deze ervaringen om de jongere te helpen reflecteren op wat hij/zij leert
7. De jongere heeft succeservaringen tijdens de praktische werk- en leerervaringen, die bijdragen aan een gevoel van competentie en professionele groei
8. Jongere ziet de link tussen professionele competentie en persoonlijke groei, wat bijdraagt aan een gevoel van betekenis en voldoening
9. Ouders / verzorgers worden betrokken bij de activiteiten

WERKZAME ELEMENTEN - LITERATUUR

Betrokkenheid van ouders bijvoorbeeld door gesprekken tussen school en ouders, of groepsbijeenkomsten met ouders (Tops, 2016)	Oefening baart kunst: gerichte oefening en training zijn cruciaal om uit te blijven (Nijls et al., 2013; Arnold, 2022)	Jongeren moeten geholpen worden om keuzes te maken die passen bij hun eigen interesses in plaats van dat dit afgaat op verwachtingen van anderen om hen heen (Gelderblom et al., 2021)	Jongeren worden ondersteund om met alle aanwezige informatie over LOB om te gaan	Ontdekken van passies en intrinsieke motivatie: identificeer activiteiten die energie geven en plezier bieden, en verbind deze met persoonlijke waarden (Schwartz et al., 2011)	Ontdek activiteiten en talenten die plezier en voldoening bieden (Nijls et al., 2013)
Verkrijgen van feedback: De input van anderen kan blinde vlekken aan het licht brengen en wijzen op verborgen sterktes (Nijls et al., 2013; Arnold, 2022)	Inzicht krijgen in eigen waarde: Identificeer principes en idealen die belangrijk zijn in het leven van de jongere (Nijls et al., 2013)	De interventies geven de leerling genoeg ruimte om een actieve rol te nemen in hun LOB	Activiteiten rondom loopbaanoriëntatie en begeleiding hangen met elkaar samen	Verken verschillende denkbeeldige toekomstscenario's en rollen om verborgen interesses en vaardigheden te ontdekken (Nijls et al., 2013)	Reflecteren op succesvolle ervaringen: Laat deelnemers reflecteren op eerdere ervaringen waarin ze uitblinken, moeiteloos presteren of veel voldoening haalden. Deze momenten bieden inzicht in persoonlijke sterktes (Nijls et al., 2013)

Analyse van de werkzame elementen:

Werkzaam element	Onderbouwing van het bewijs	Bewijskracht
1. Verkrijgen van feedback: De input van anderen kan blinde vlekken aan het licht brengen en wijzen op verborgen sterktes (Nijs et al., 2013; Arnold, 2022)	74% geeft aan goede begeleiding te krijgen binnen MDT. We maken hierbij de aanname dat goede begeleiding impliceert dat jongeren ook feedback ontvangen. Daarmee zien we goede begeleiding als proxy voor het verkrijgen van feedback.	✓
2. Inzicht krijgen in eigen waarden: Identificeer principes en idealen die belangrijk zijn in het leven van de jongere (Nijs et al., 2013)	Toename 6%-punt van jongeren die weten wat voor werk ze later willen doen; 52% van de jongeren weet beter wat ze leuk vinden door MDT 100% van de projecten uit ronde 2023 zet in op zelfontdekking	✓ ✓
3. De interventies hebben verbinding met de praktijk	99% van de projecten in ronde 2023 zetten in op maatschappelijke activatie; 98% van de projecten uit ronde 2023 zet in op activatie van jongeren (naar werk/ opleiding) middels talentontwikkeling-activiteiten. Daarnaast is 'iets doen' geborgd in elk MDT-project, echter hoeft die activiteit niet gelieerd te zijn aan de praktijk.	✓ ✓
4. De interventies geven de leerling genoeg ruimte om een actieve rol te nemen binnen LOB ⁷	49% kon zelf uren indelen; 57% koos zelf welke activiteiten te doen; 82% krijgt voldoende ruimte om zelf te bepalen wat ze mogen doen. Het is echter onduidelijk in hoeverre dit ook specifiek het geval is voor de LOB-activiteiten.	✓
5. Activiteiten rondom loopbaanoriëntatie en begeleiding hangen met elkaar samen	Een belangrijk kritiekpunt op veel LOB is dat het bestaat uit losstaande activiteiten. Het is onbekend of binnen MDT de activiteiten meer samenhang vertonen.	—
6. Verken verschillende denkbeeldige toekomstscenario's en rollen om verborgen interesses en vaardigheden te ontdekken (Nijs et al., 2013).	MDT biedt jongeren de ruimte om te leren en experimenteren. Het is echter onbekend in hoeverre hierin denkbeeldige toekomstscenario's en ontdekken van verborgen interesses een rol spelen.	—
7. Reflecteren op succesvolle ervaringen: Laat deelnemers reflecteren op eerdere ervaringen waarin ze uitblonken, moeiteloos presteerden of veel	98% van de projecten uit ronde 2023 zet in op empathie en reflectie Vanuit analyse van impactkaders van projecten is bekend dat vele expliciet inzetten op het creëren van succeservaringen voor jongeren en dat MDT-projecten reflectie standaard onderdeel laten	✓ ✓

⁷ Loopbaanoriëntatie en begeleiding

voldoening haalden. Deze momenten bieden inzicht in persoonlijke sterktes (Nijs et al., 2013)	uitmaken van de begeleiding van de jongere door een coach of begeleider.	
8. Betrokkenheid van ouders ⁸ ⁹ bijvoorbeeld door gesprekken tussen school en ouders, of groepsbijeenkomsten met ouders (Top, 2016)	Er is geen bewijs dat MDT(-projecten) dergelijke betrokkenheid van ouders/ verzorgers organiseert.	
9. Oefening baart kunst: gerichte oefening en training zijn cruciaal om uit te blinken (Nijs et al., 2013; Arnold, 2022)	57% kan nieuwe dingen door MDT; 64% heeft vaardigheden ontwikkeld; 65% heeft meerdere trainingen ontvangen Daarnaast is 'iets doen' een verplicht component van elk MDT-traject. Ook zet 100% van de projecten in ronde 2023 in op ontwikkelen van vaardigheden	
10. Jongeren moeten geholpen worden om keuzes te maken die passen bij hun eigen interesses in plaats van dat zijn afgaan op verwachtingen van anderen om hen heen (Gelderblom et al., 2021)	De nadruk van dit werkzame element ligt op het niet afgaan op verwachtingen van anderen. In de duidingssessies gaf dit projectleiders aanleiding tot gesprek en het wordt als bijzonder relevant gezien in deze tijd en voor specifieke doelgroepen. Echter hebben we geen bewijs of, en zo ja hoe, projecten jongeren dusdanig ondersteunen dat verwachtingen van anderen een kleine rol spelen in het maken van keuzes.	
11. Jongeren worden ondersteund om met alle aanwezige informatie over LOB om te gaan	Er is geen bewijs dat MDT alle LOB-informatie voor jongeren bundelt. Daarnaast is het eerder aannemelijk dat MDT slechts een onderdeel is van het LOB-traject voor de jongere en in theorie voor meer versnippering van informatie of tegenstrijdige LOB-informatie voor de jongere kan zorgen. Projectleiders geven in de duidingssessie aan dat dit onderdeel is van het probleem: jongeren krijgen (te)veel LOB-informatie en weten niet meer wat ze met het grote aantal aan moeten.	
12. Ontdekken van passies en intrinsieke motivatie: Identificeer activiteiten die energie geven en plezier bieden, en verbind deze met persoonlijke waarden (Schwartz et al., 2011)	72% van de jongeren geeft aan dat ze plezier hebben gehad tijdens hun MDT; 52% van de jongeren weet beter wat ze leuk vinden door MDT. Daarnaast geeft 100% van de projecten uit ronde 2023 aan in te zetten op zelfontdekking.	
13. Ontdek activiteiten en talenten die plezier	72% van de jongeren geeft aan dat ze plezier hebben gehad tijdens hun MDT. Hoog scorende	

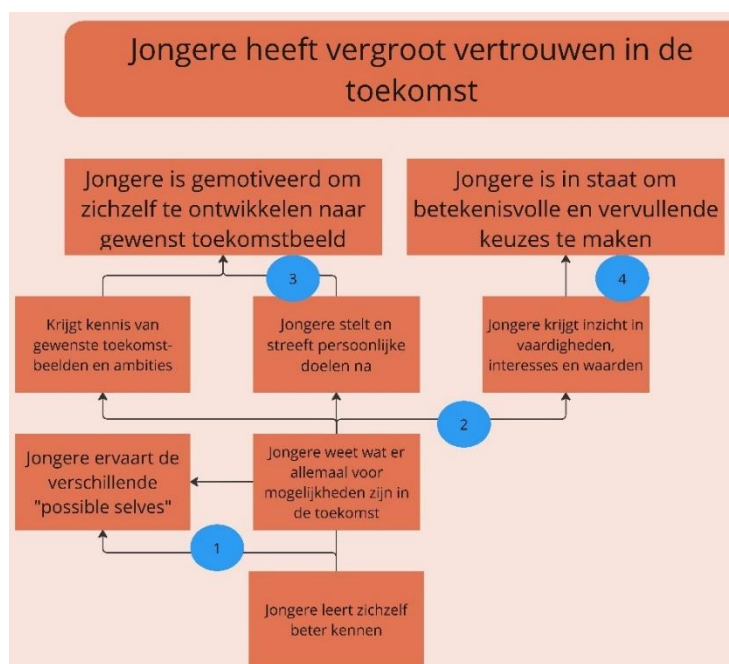
⁸ Waar in dit rapport 'ouders' staat, kan dit tevens worden geïnterpreteerd als primaire verzorgers van de jongere.

⁹ Binnen MDT-projecten worden ouders doorgaans niet (of zeer zelden) betrokken. Voor sommige projecten is dit een bewuste keuze vanwege de kwetsbare thuissituatie van de jongere.

en voldoening bieden (Nijs et al., 2013)	projecten geven tevens aan dit een zeer belangrijk werkzaam element te vinden. Daarnaast geeft 75% van de jongeren aan dat hun vrijwillige bijdrage is gewaardeerd waarvan bekend is dat waardering samenhangt met een gevoel van voldoening.	
--	--	--

Outcome 3: Jongere heeft vergroot vertrouwen in de toekomst

Het vergroten van het vertrouwen in de toekomst is essentieel voor jongeren om gemotiveerd te zijn en gericht keuzes te maken voor hun persoonlijke en professionele ontwikkeling. Dit vertrouwen ontstaat wanneer jongeren een duidelijk(er) beeld hebben van hun vaardigheden, interesses en waarden, en begrijpen hoe ze deze kunnen inzetten om hun doelen te bereiken. Deze outcome benadrukt het belang van zelfkennis, persoonlijke groei en ondersteuning die jongeren nodig hebben om een positieve toekomstvisie te ontwikkelen. Het proces begint met dat jongeren zichzelf beter leren kennen, gevolgd door het ontdekken van de verschillende mogelijkheden en "possible selves" voor de toekomst. Hieruit ontstaan drie belangrijke effecten: jongeren krijgen kennis van hun gewenste toekomstbeelden en ambities, ze streven persoonlijke doelen na, en ze krijgen inzicht in hun vaardigheden, interesses en waarden. Vanuit deze inzichten ontwikkelen jongeren de motivatie om zichzelf te blijven ontwikkelen richting hun gewenste toekomstbeeld. Daarnaast zijn ze beter in staat om betekenisvolle keuzes te maken. Deze stappen samen leiden tot de outcome: jongere heeft vergroot vertrouwen in de toekomst.

Vanuit deze inzichten ontwikkelen jongeren de motivatie om zichzelf te blijven ontwikkelen richting hun gewenste toekomstbeeld. Daarnaast zijn ze beter in staat om betekenisvolle keuzes te maken. Deze stappen samen leiden tot de outcome: jongere heeft vergroot vertrouwen in de toekomst.

Tussen deze effecten zijn vier aannames geïdentificeerd die invloed hebben op de opeenvolging van de effecten

1. De jongere staat open voor introspectie en denkt actief na over wat hij/zij in de toekomst zou kunnen worden
2. De jongere heeft voldoende begeleiding om inzichten uit zelfreflectie om te zetten in concrete haalbare doelen
3. Jongere ervaart succes of positieve feedback bij het bereiken van tussendoelen, wat helpt om de motivatie vast te houden
4. Jongere heeft voldoende autonomie en toegang tot informatie om keuzes te maken die aansluiten bij zijn/haar persoonlijke inzichten

Van de acht beschreven effecten zijn er vijf met bewijs onderbouwd (63%). In de effectenreeks hieronder worden de bewezen effecten gemarkeerd met een groene omlijning. Waarbij de kleur donkerder wordt naarmate de bewijskracht sterker is. De bijbehorende tabel geeft hier een inhoudelijke toelichting op.

Effect	Onderbouwing van het bewijs	Bewijskracht
Jongere leert zichzelf beter kennen	<ul style="list-style-type: none"> - Volgens de projecten zelf, zet: 100% van de projecten in ronde 2023 zet in op zelfontdekking. <p>Een aantal vragen in de jongerenvragenlijst gaan over dat de jongere beter weet wat ze kunnen en leuk vinden, waarbij we aannemen dat de jongere zichzelf beter leert kennen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 55% van de jongeren weet beter wat ze kunnen door MDT; - 52% van de jongeren weet beter wat ze leuk vinden door MDT. 	✓ ✓
Krijgt kennis van gewenste toekomstbeelden en ambities	<ul style="list-style-type: none"> - Volgens de projecten zelf, zet: 98% van de projecten uit ronde 2023 zet in op activatie van jongeren (naar werk/ opleiding) middels talentontwikkeling-activiteiten. <p>In de jongerenvragenlijst wordt indirect ingegaan op het verkrijgen van kennis van gewenste toekomstbeelden en ambities:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 6%-punt toename van weten wat voor werk ze later willen doen. 	✓ ✓
Jongere krijgt inzicht in vaardigheden, interesses en waarden	<p>Volgens de projecten zelf, zet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 100% van de projecten in ronde 2023 zet in op zelfontdekking; 	✓ ✓ ✓

	<ul style="list-style-type: none"> - 100% van de projecten in ronde 2023 zet in op ontwikkelen van vaardigheden <p>Ook in de jongerenvragenlijst is dit effect terug te vinden in verschillende elementen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 55% van de jongeren weet beter wat ze kunnen door MDT; - 52% van de jongeren weet beter wat ze leuk vinden door MDT; - 57% van de jongeren kan nieuwe dingen door MDT; - 64% van de jongeren heeft vaardigheden ontwikkeld door MDT; - 63% van de jongeren leerde veel door MDT <p>Tot slot valt dit effect binnen de eisen van de subsidieaanvraag:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Daarnaast kan gesteld worden dat inzicht in vaardigheden, interesses en waarden een minimaal onderdeel is van talentontwikkeling gedekt in de subsidie-eisen van MDT. 	
Jongere is in staat om betekenisvolle en vervullende keuzes te maken	<p>Dit effect wordt niet direct uitgevraagd maar heeft enige overlap met vragen over vervolgstappen na MDT:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 8% is door MDT een opleiding gaan volgen; - 15% is door MDT vrijwilligerswerk gaan doen; - 15% een baan gevonden; - 10% een stage. <p>Volgens de projecten zelf, zet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 98% van de projecten uit ronde 2023 zet in op activatie van jongeren (naar werk/ opleiding) middels talentontwikkeling-activiteiten 	✓ ✓
Jongere heeft vergroot vertrouwen in de toekomst	<p>Dit effect wordt direct bevraagd in de jongerenvragenlijst:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 4%-punt toename op stelling 'Ik heb vertrouwen in de toekomst' na MDT 	✓

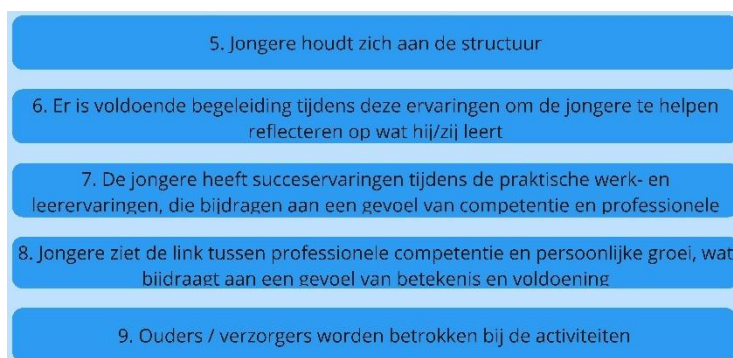
Outcome 4: Jongere stappen makkelijker op naar werk of opleiding

Een soepele overgang naar werk of opleiding is een belangrijke stap in de ontwikkeling van jongeren. Deze outcome richt zich op het versterken van hun vermogen om gerichte keuzes te maken en actie te ondernemen richting hun educatieve en/of professionele toekomst.

De effecten die opbouwen naar deze outcome benadrukken het belang van begeleiding. Door jongeren te helpen bij het identificeren van hun doelen en hen te ondersteunen bij de stappen die nodig zijn om deze te bereiken, kunnen zij meer vertrouwen ontwikkelen in het zetten van concrete stappen richting een passende opleiding of baan. De effecten die bijdragen aan deze outcome staan van kortere termijn naar langere termijn beschreven, ook hebben sommige effecten horizontaal invloed op elkaar. De effecten kunnen worden samengevat in vier ketens: het ontwikkelen van structuur en intrinsieke motivatie, het versterken van discipline en zelfstandigheid, het opdoen van werk- en leerervaring en het vergroten van sociale ondersteuning. Samen versterken deze effecten de sociale en professionele vaardigheden van jongeren en leiden ze uiteindelijk tot de outcome: jongeren stappen makkelijker op naar werk of opleiding.

Tussen deze effecten zijn vijf aannames geïdentificeerd die invloed hebben op de opeenvolging van de effecten.

Van de veertien beschreven effecten zijn er zes met bewijs onderbouwd (43%). In de effectenreeks hieronder worden de bewezen effecten gemarkeerd met een groene omlijning. Waarbij de kleur donkerder wordt naarmate de bewijskracht sterker is. De bijbehorende tabel geeft hier een inhoudelijke toelichting op.

Effect	Onderbouwing van het bewijs	Bewijskracht
Jongere ervaart een sterker gevoel van intrinsieke motivatie door activiteiten en keuzes die beter aansluiten bij zijn/haar interesses en vaardigheden	Volgens de projecten zelf, zet: <ul style="list-style-type: none"> - 100% van de projecten in ronde 2023 zet in op zelfontdekking; - 100% van de projecten in ronde 2023 zet in op ontwikkelen van vaardigheden En in de jongerenvragenlijst wordt dit effect indirect bevraagd: <ul style="list-style-type: none"> - 52% van de jongeren weet beter wat ze leuk vinden door MDT; - 64% van de jongeren heeft vaardigheden ontwikkeld door MDT 	✓ ✓
Jongere heeft een vergroot zelfbewustzijn	Zelfbewustzijn refereert naar het vermogen van de jongere om zichzelf beter te begrijpen, wat hij/zij wil bereiken, en wie hij/zij is. Dit kan gezien worden als een resultaat van zelfontdekking. Volgens de projecten zelf, zet: <ul style="list-style-type: none"> - 100% van de projecten in ronde 2023 zet in op zelfontdekking. Daarnaast kunnen meerdere indicatoren uit de JVL dienen als proxy van zelfbewustzijn, zoals: <ul style="list-style-type: none"> - 55% van de jongeren weet beter wat ze kunnen door MDT; - 52% van de jongeren weet beter wat ze leuk vinden door MDT; - 6%-punt toename van weten wat voor werk ze later willen doen; - 4%-punt toename weten hoe ze anderen kan helpen. 	✓ ✓
Jongere heeft duidelijkere persoonlijke	In de jongerenvragenlijst wordt dit effect indirect bevraagd:	✓

doelen voor werk of opleiding	- 6%-punt toename van weten wat voor werk ze later willen doen	
Jongere heeft steviger sociaal netwerk en ondersteunend systeem	Volgens de projecten zelf, zet: - 100% van de projecten uit ronde 2023 geeft aan zich te richten op vergroten van het netwerk En binnen de jongerenvragenlijst wordt dit effect niet direct bevraagd maar dient de volgende indicator als proxy van steviger sociaal netwerk en ondersteunend systeem: - 51% ontmoet mensen die hen kunnen helpen in de toekomst	✓ ✓
Jongere weet beter wat hij/zij kan	In de jongerenvragenlijst wordt dit effect direct bevraagd: - 55% van de jongeren weet beter wat ze kunnen door MDT	✓
Jongeren stappen makkelijker op naar werk/opleiding	Hiervoor is zowel bewijs vanuit de jongerenvragenlijst (direct): - 8% is door MDT een opleiding gaan volgen; - 15% is door MDT vrijwilligerswerk gaan doen; - 15% een baan gevonden; 10% een stage Alsmede dat volgens de projecten zelf, zet: - 94% van de projecten uit ronde 2023 zich in voor activatie van jongeren naar werk/opleiding	✓ ✓

Conclusie en aanbevelingen impactgebied 2

Uit de analyse van impactgebied Activatie naar de toekomst/ Arbeidsmarkt blijkt dat er momenteel minder goed zicht is op de borging van de werkzame elementen die bijdragen aan het vergroot vertrouwen in de toekomst van de jongeren en het makkelijker opstappen naar werk en/of opleiding na/dankzij MDT. Dit leidt tot laag tot onbekend bewijs voor de aannemelijkheid dat MDT een positieve impact heeft op dit gebied.

Echter, de effecten op dit impactgebied worden wel direct gemeten, inclusief outcomes zelf. Dit biedt een hoog niveau aan bewijskracht dat MDT deze impact, zij het beperkt, daadwerkelijk maakt.

Dit maakt dat het oordeel over de impactdoelstelling als medium tot hoog kan worden geclassificeerd: **de aannemelijkheid is beperkt, het directe bewijs is sterk.**

Aanbevelingen

Hoewel MDT sterk presteert in het monitoren van effecten (*to prove*), ontbreekt er een duidelijke focus op het versterken van het lerend vermogen (*to improve*). Dit roept de vraag op of de gepresenteerde indicatoren voldoende zijn, juist omdat het lerend perspectief niet expliciet wordt meegenomen. Een voorbeeld hiervan is de indicator

"jongere weet beter wat hij/zij leuk vindt", die momenteel op 52% staat. Hoewel dit bewijs is van een effect uit het generieke impactkader, is het de vraag in hoeverre dit resultaat 'goed genoeg' is. Immers weet 40% van de jongere na diens MDT niet beter wat ze leuk vinden. Daarnaast is er geen proces aanwezig om te analyseren hoe dit percentage nu tot stand komt (e.g. wat werkt bij het zorgen dat jongeren beter weten wat ze leuk vinden?) en te verbeteren. Zonder een dergelijk proces blijft onduidelijk hoe MDT haar lerend vermogen kan inzetten om deze cijfers verder te verbeteren.

Indien het wenselijk is om het lerend vermogen te verhogen, zijn de volgende stappen te overwegen:

1. **Vergroten van kennis en toepassing binnen het netwerk**

- Zorgen dat het netwerk bekend is met de werkzame elementen en deze consistent implementeert in hun aanpak. Voor indicatoren die positieve resultaten laten zien (zoals het eerdergenoemde voorbeeld), kan het effect worden versterkt door werkzame elementen beter te borgen. Dit omvat bijvoorbeeld het expliciet vastleggen en delen van methodieken en aanpakken die bijdragen aan succes.

2. **Werkzame elementen integreren in de subsidievereisten**

- Momenteel lijkt de vooruitgang mede afhankelijk te zijn van specifieke projecten die werkzame elementen beter toepassen dan anderen. Dit wordt deels veroorzaakt door het ontbreken van gerichte subsidie-eisen. Door werkzame elementen expliciet op te nemen in subsidievoorwaarden, kan consistentie en effectiviteit binnen projecten worden gewaarborgd.

3. **Toetsen van werkzame elementen**

- De werkzame elementen die nu nog niet onderbouwd worden is de vraag of en hoe de werkzame elementen worden toegepast in de praktijk. Door het toetsen van MDT-projecten op werkzame elementen in hun aanpak kan daar meer zicht op komen of het werkzame element wordt geïntegreerd maar niet tot uiting komt, of helemaal niet wordt meegenomen.

4. **Versterken van direct bewijs**

- Voor veel effecten binnen dit impactgebied, komt het bewijs voort uit indirecte metingen binnen de jongerenvragenlijst. Hoewel deze metingen nuttig zijn, kan de bewijskracht verder worden verhoogd door het inzetten van meer directe metingen. Denk hierbij aan gebruik van gevalideerde vragen.

3. Impactgebied: Maatschappelijke Betrokkenheid (/Burgerschap)

Het derde impactgebied richt zich op het versterken van maatschappelijke betrokkenheid en burgerschap bij jongeren. **Maatschappelijke betrokkenheid** gaat over het bewustzijn van sociale kwesties en het actief bijdragen aan de samenleving. Dit kan door deel te nemen aan vrijwilligerswerk, het ondersteunen van maatschappelijke initiatieven of door verantwoordelijkheid te nemen voor de directe leefomgeving.

Maatschappelijke betrokkenheid is een vorm van burgerschap. **Burgerschap** verwijst naar het vermogen en de bereidheid om actief deel te nemen aan een diverse samenleving (van de Velde & Schouten, 2022a). Dit omvat:

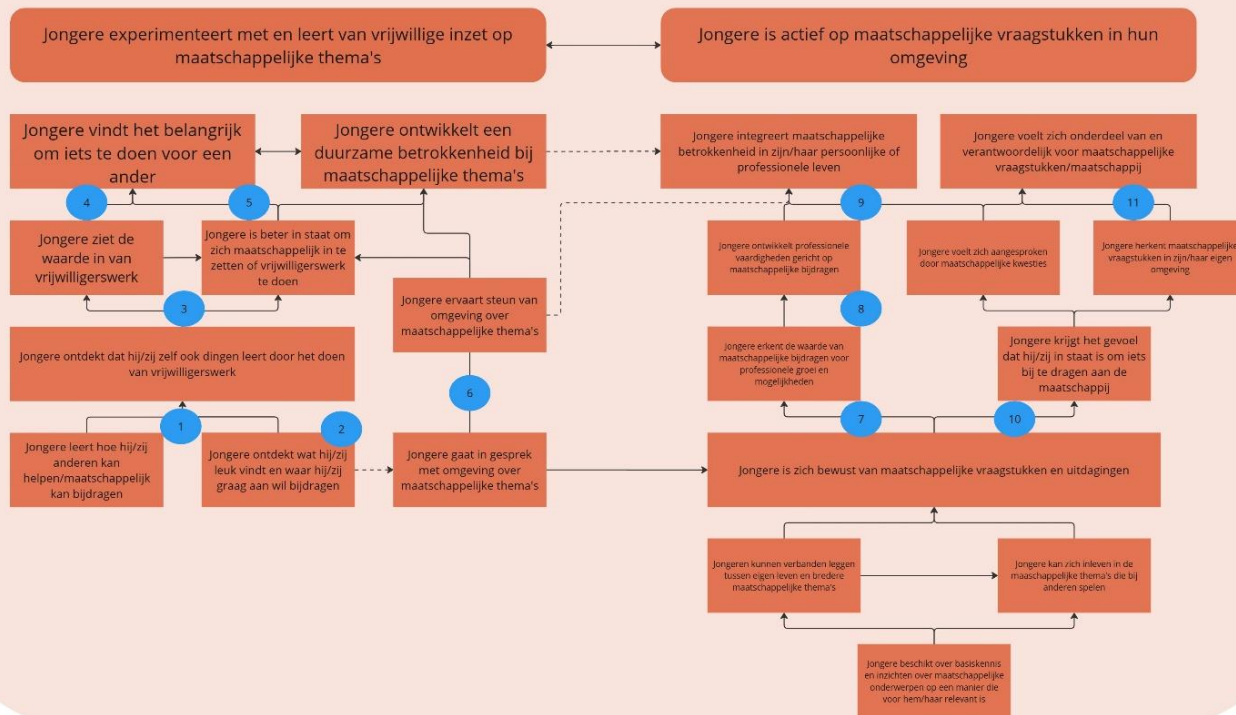
- Het onderdeel zijn van een gemeenschap en hierin een rol vervullen (Eindhof et al., 2020);
- Actief bijdragen aan de samenleving, bijvoorbeeld via democratische processen of maatschappelijke activiteiten (Tem Dam et al., 2011);
- Het omgaan met een begrip tonen voor mensen met verschillende achtergronden, leeftijden en perspectieven (Bekkers et al., 2010).

In het generieke impactkader hieronder is te zien hoe vanuit werkzame elementen, generieke activiteiten(componenten) met tussenliggende effecten en aannames opbouwen naar de outcomes 'jongeren experimenteert met en leert van vrijwillige inzet op maatschappelijke thema's' en 'jongere is actief op maatschappelijke vraagstukken in hun omgeving'.

IMPACTDOELSTELLING

Meer jongeren zetten zich in als vrijwilliger of dragen bij aan maatschappelijke thema's

EFFECTEN

ACTIVITEITEN

AANNAMES

1. Jongere heeft de mogelijkheid om daadwerkelijk deel te nemen aan vrijwilligerswerk of maatschappelijke activiteiten, waardoor hij/zij nieuwe vaardigheden opdoet.
2. Jongere heeft voldoende ruimte en gelegenheid om verschillende interesses en activiteiten te verkennen.
3. Jongere ervaart concrete voordelen (zoals nieuwe vaardigheden of sociale verbindingen) door zijn/haar inzet in vrijwilligerswerk.
4. Jongere ervaart positieve gevoelens van voldoening en betekenis die bijdragen aan de motivatie om zich in te zetten voor anderen.
5. Jongere is gemotiveerd en begrijpt hoe hun acties waarde toevoegen aan de maatschappij, wat hen aanspoort om maatschappelijk actief te blijven.
6. Jongere heeft een omgeving die openstaat voor het bespreken van maatschappelijke thema's en die bereid is om te luisteren en steun te bieden.
7. Jongere heeft toegang tot informatie en ervaringen die hem/haar bewust maken van maatschappelijke vraagstukken.
8. Jongere heeft toegang tot leer- of werkervaringen die hen helpen om vaardigheden te ontwikkelen die gerelateerd zijn aan maatschappelijke betrokkenheid.
9. Jongere heeft de gelegenheid om de ontwikkelde vaardigheden in de praktijk toe te passen binnen zowel persoonlijke als professionele contexten.
10. Jongere krijgt de gelegenheid om deel te nemen aan activiteiten of initiatieven die bijdragen aan maatschappelijke vraagstukken.
11. Jongere ontwikkelt een gevoel van empathie en verantwoordelijkheid voor de bredere maatschappij door in te zien hoe vraagstukken verschillende groepen

WERKZAME ELEMENTEN - LITERATUUR

Analyse van de werkzame elementen:

Werkzaam element	Onderbouwing van het bewijs	Bewijskracht
1. Jongeren voelen zich gewaardeerd (Bekkers et al., 2010; Marta & Pozzi, 2008)	75% van de jongeren aan dat hun vrijwillige bijdrage werd gewaardeerd. Waardering hangt daarnaast nauw samen met jongerenparticipatie: <ul style="list-style-type: none"> - 80% van de jongeren vindt dat begeleiders hun ideeën net zo belangrijk vinden als hun eigen ideeën; - 72% van de jongeren geeft aan dat ze weten wat begeleiders met hun ideeën doen. - Ook is jongerenparticipatie een vereiste in de subsidieaanvraag 	✓ ✓
2. Jongeren hebben invloed op het vormgeven van programma's. En worden niet 'zomaar' ergens ingedeeld (Sherrod et al., 2002)	Invloed hebben heeft betrekking op jongerenparticipatie: <ul style="list-style-type: none"> - 86% van de jongeren geeft aan dat begeleiders hun best doen jongeren mee te laten denken; 72% van de jongeren geeft aan dat ze weten wat begeleiders met hun ideeën doen. Dit heeft effect, want 49% van de jongere kon zelf uren indelen; 57% koos zelf welke activiteit die deed. Daarnaast is jongerenparticipatie een vereiste in subsidieaanvraag.	✓ ✓ ✓
3. Jongeren moeten een positieve ervaring hebben met iets doen voor een ander (Bekkers et al., 2010)	Vanuit analyse van impactkaders van projecten is bekend dat vele expliciet inzetten op het creëren van succeservaringen voor jongeren. Daarnaast zijn enkele vragen in de jongerenvragenlijst proxies voor 'een positieve ervaring': <ul style="list-style-type: none"> - 75% van de jongeren geeft aan dat hun vrijwillige bijdrage werd gewaardeerd; 72% van de jongeren geeft aan dat zij veel plezier hadden tijdens hun MDT; 65% van de jongeren geeft aan dat ze door MDT een ander hebben geholpen. 	✓ ✓
4. Jongeren krijgen erkenning voor hun maatschappelijke bijdrage (Wray-Lake & Abrams, 2020)	75% van de jongeren geeft aan dat hun vrijwillige bijdrage werd gewaardeerd; 56% kreeg een mooie beloning. Ook ontvangen jongeren een MDT-certificaat na afronding van hun MDT-traject.	✓ ✓
5. Samenwerking en dialoog tussen leerlingen heeft een positief effect op het actief vertonen van	Hier is zeer beperkt bewijs voor. Echter weten we dat MDT-projecten standaard werken met groepen jongeren waardoor het aannemelijk is dat er samenwerking en dialoog tussen de jongeren plaatsvindt.	✓

burgerschapsgedrag (Geboers et al., 2013)		
6. Essentiële rol voor docent/begeleider in het creëren van een pedagogisch positief klimaat (Slijkhuis, 2021)	78% van de jongeren geeft aan dat ze goede begeleiding kregen; slechts 12% geeft aan teveel druk te ervaren en daarvan is 43% goed begeleidt in het omgaan met de druk. Daarnaast is er in de kwaliteitsvisie van MDT en subsidieaanvraag van MDT veel aandacht voor hoogwaardige begeleiding. Echter is er geen direct bewijs dat deze elementen zorgen voor een overstijgend effect op een pedagogisch positief klimaat.	✓ ✓
7. Reflectie naar aanleiding van ervaring/activiteit omtrent burgerschap is essentieel (Geboers et al., 2013; Bekker et al., 2010)	Vanuit trainingen en gesprekken met MDT-projecten is bekend dat reflectie een belangrijk onderdeel vormt van deze begeleiding.	✓
8. Taalvaardigheid correleert positief met burgerschapskennis en burgerschapsattitudes. Taalvaardigheid zorgt namelijk voor empathie (Slijkhuis, 2021)	Er zijn specifieke projecten die een taalvaardigheid meenemen, bv. projecten die zich richten op integratie en inburgering (21% van de projecten in ronde 2023). Er is echter geen bewijs dat dit structureel onderdeel is van MDT.	■
9. De mate waarin jongeren gesprekken hebben met hun ouders ¹⁰ ¹¹ voeren over politiek en maatschappelijke uitdagingen, blijkt samen te hangen met een grotere geneigdheid om maatschappelijk en/of politiek betrokken te raken (Geboers et al., 2013)	Een belangrijk deel van burgerschap wordt gevormd op zeer jonge leeftijd (<12 jaar) en door hoe in het gezin waar de jongere opgroeit burgerschap wordt getoond, besproken en beleefd. Hier heeft MDT geen invloed op. Wel is bekend dat 68% van de startende deelnemers aangeeft dat zij waarschijnlijk geen vrijwilligerswerk zouden doen als zij niet aan MDT deelnemen. MDT spreekt dus wel een doelgroep aan die van huis uit burgerschap niet of beperkter heeft meegekregen.	■

¹⁰ Waar in dit rapport 'ouders' staat, kan dit tevens worden geïnterpreteerd als primaire verzorgers van de jongere.

¹¹ Binnen MDT-projecten worden ouders doorgaans niet (of zeer zelden) betrokken. Voor sommige projecten is dit een bewuste keuze vanwege de kwetsbare thuissituatie van de jongere.

Outcome 5: Jongere experimenteert met en leert van vrijwillige inzet op maatschappelijke thema's

Het bevorderen van vrijwilligerswerk en betrokkenheid bij maatschappelijke thema's is een van de outcomes van MDT. Vrijwilligerswerk biedt jongeren de kans om praktische vaardigheden te ontwikkelen, sociale netwerken op te bouwen en direct bij te dragen aan de samenleving. Daarnaast helpt het hen om zich bewust te worden van maatschappelijke vraagstukken en stimuleert het verantwoordelijkheidsgevoel en solidariteit. In dit onderdeel wordt onderzocht hoe MDT

bijdraagt aan het stimuleren van deze vormen van maatschappelijke inzet. Het proces begint met drie kortetermijneffecten: jongeren leren hoe ze anderen kunnen helpen en maatschappelijk kunnen bijdragen, ze ontdekken wat ze leuk vinden en waar ze graag aan willen bijdragen, en ze gaan in gesprek met hun omgeving over maatschappelijke thema's. Dit laatste effect leidt verder tot het ervaren van steun vanuit de omgeving over deze thema's. De eerste twee effecten komen samen in een belangrijk vervolg: jongeren ontdekken dat ze zelf ook leren door vrijwilligerswerk te doen. Dit inzicht leidt hen ertoe de waarde van vrijwilligerswerk te erkennen en beter in staat te zijn om zich maatschappelijk in te zetten of vrijwilligerswerk te verrichten. Vervolgens groeit het belang dat jongeren hechten aan iets doen voor een ander, en ontwikkelen ze een duurzame betrokkenheid bij maatschappelijke thema's. Deze opeenvolgende stappen leiden uiteindelijk tot de outcome: jongere experimenteert met en leert van vrijwillige inzet op maatschappelijke thema's.

Tussen deze effecten zijn zes aannames geïdentificeerd die invloed hebben op de opeenvolging van de effecten.

1. Jongere heeft de mogelijkheid om daadwerkelijk deel te nemen aan vrijwilligerswerk of maatschappelijke activiteiten, waardoor hij/zij nieuwe vaardigheden opdoet.
2. Jongere heeft voldoende ruimte en gelegenheid om verschillende interesses en activiteiten te verkennen
3. Jongere ervaart concrete voordelen (zoals nieuwe vaardigheden of sociale verbindingen) door zijn/haar inzet in vrijwilligerswerk
4. Jongere ervaart positieve gevoelens van voldoening en betekenis die bijdragen aan de motivatie om zich in te zetten voor anderen
5. Jongere is gemotiveerd en begrijpt hoe hun acties waarde toevoegen aan de maatschappij, wat hen aanspoort om maatschappelijk actief te blijven
6. Jongere heeft een omgeving die openstaat voor het bespreken van maatschappelijke thema's en die bereid is om te luisteren en steun te bieden

Van de negen beschreven effecten zijn er vijf met bewijs onderbouwd (56%). In de effectenreeks hieronder worden de bewezen effecten gemarkeerd met een groene omlijning. Waarbij de kleur donkerder wordt naarmate de bewijskracht sterker is. De bijbehorende tabel geeft hier een inhoudelijke toelichting op.

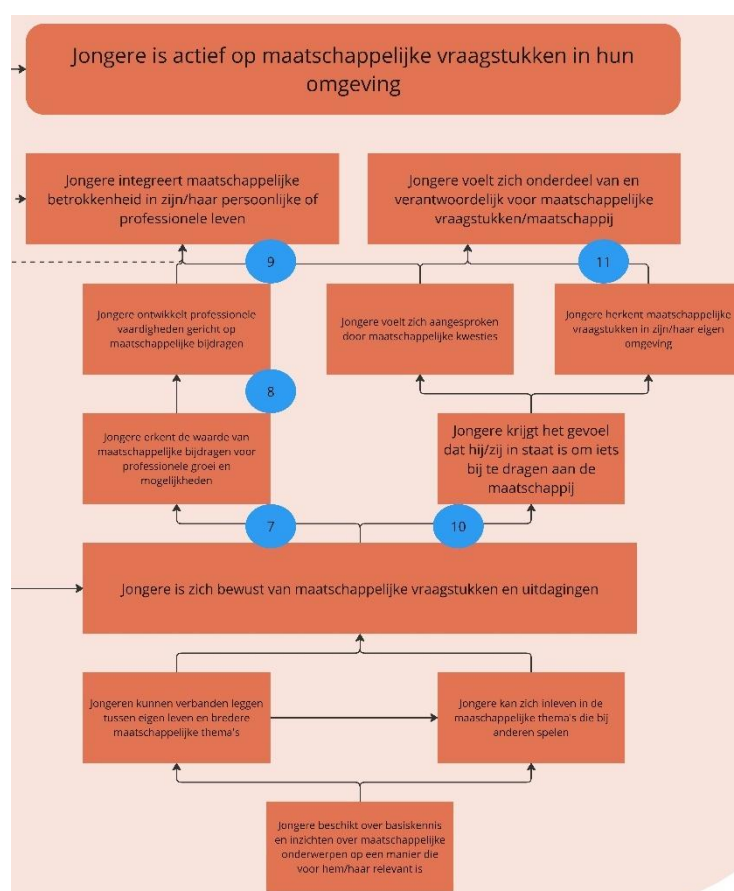

Effect	Onderbouwing van het bewijs	Bewijskracht
Jongere leert hoe hij/zij anderen kan helpen/maatschappelijk kan bijdragen	Dit effect wordt direct bevraagd in de jongerenvragenlijst: <ul style="list-style-type: none"> - 4%-punt toename op goed weten hoe anderen te helpen. Daarnaast is er ook bewijs vanuit de analyses van de subsidieaanvragen: <ul style="list-style-type: none"> - Daarnaast zijn veel projecten concreet bezig met een maatschappelijk thema (integratie 21%; eenzaamheid 38%; mentale gezondheid 45%; etc.) 	✓ ✓
Jongere ontdekt wat hij/zij leuk vindt en waar hij/zij graag aan wil bijdragen	Hiervoor is direct bewijs vanuit de jongerenvragenlijst: <ul style="list-style-type: none"> - 52% weet door MDT beter wat hij/zij leuk vindt. Volgens de projecten zelf, zet: <ul style="list-style-type: none"> - 100% van de projecten in ronde 2023 in op zelfontdekking 	✓ ✓
Jongere is beter in staat om zich maatschappelijk in te zetten of vrijwilligerswerk te doen	In de jongerenvragenlijst wordt dit effect indirect bevraagd: <ul style="list-style-type: none"> - Toename van 4%-punt op de stelling 'ik weet goed hoe ik anderen kan helpen'. Volgens de projecten zelf, zet: <ul style="list-style-type: none"> - 100% van de projecten zich in te zetten op het ontwikkelen van vaardigheden; - 95% op de continuering van maatschappelijke activatie. 	✓ ✓

Jongere ziet de waarde in van vrijwilligerswerk	Dit effect wordt indirect bevraagd in de jongerenvragenlijst: <ul style="list-style-type: none"> - 15% van de jongeren gaat door MDT vrijwilligerswerk doen, waarbij de aanname is dat een jongere dit niet zou doen als hij/zij er de waarde niet van inziet. 	✓
Jongere vindt het belangrijk om iets te doen voor een ander	Hiervoor is indirect bewijs vanuit de jongerenvragenlijst: <ul style="list-style-type: none"> - 3%-punt toename van belangrijk vinden iets te doen voor een ander en 7%-punt om diens stad/buurt beter te maken 	✓

Outcome 6: Jongere is actief op maatschappelijke vraagstukken in hun omgeving

Het verbeteren van de eigen leefomgeving is een belangrijke manier waarop jongeren een directe impact kunnen maken op de samenleving. Deze outcome richt zich op het stimuleren van een actieve bijdrage aan de buurt, stad of samenleving, waarbij jongeren zich inzetten voor concrete verbeteringen die hun omgeving ten goede komen. Dit kan variëren van het organiseren van lokale initiatieven en het aanpakken van sociale of ecologische uitdagingen, tot het samenwerken met anderen om veranderingen te realiseren. In dit onderdeel wordt onderzocht hoe MDT-projecten jongeren ondersteunen en inspireren om

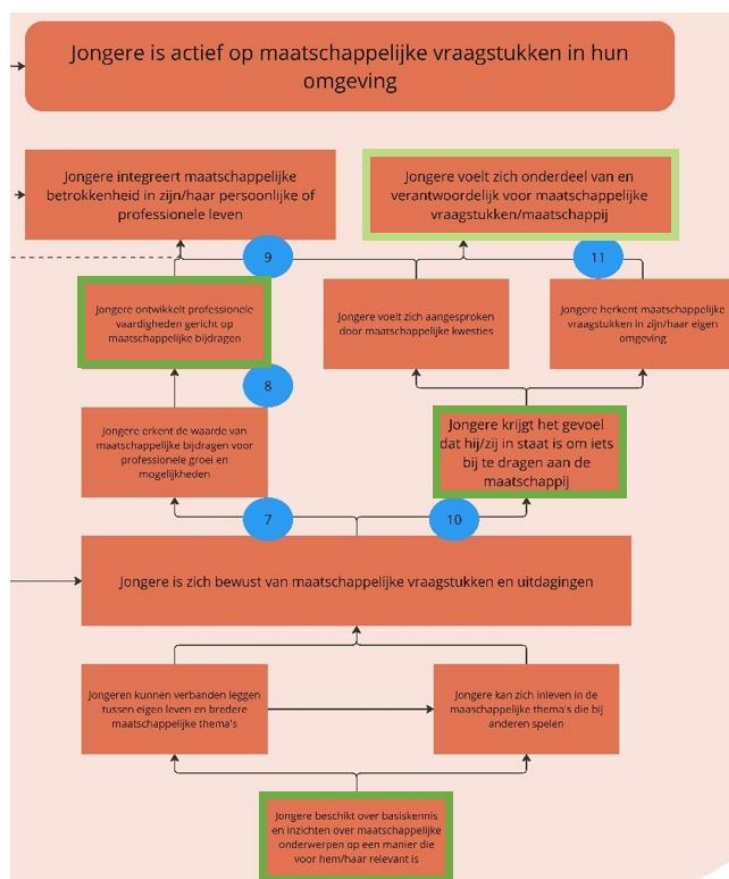
bij te dragen aan het verbeteren van hun buurt, stad of samenleving. Het proces begint met het verwerven van basiskennis en inzichten over maatschappelijke onderwerpen die voor de jongere relevant zijn. Dit leidt ertoe dat jongeren verbanden kunnen leggen tussen hun eigen leven en bredere maatschappelijke thema's, en dat ze zich kunnen inleven in maatschappelijke kwesties die anderen raken. Deze stappen dragen bij aan het bewustzijn van maatschappelijke vraagstukken en uitdagingen. Vanuit dit bewustzijn groeit de erkenning van de waarde van maatschappelijke bijdragen voor professionele groei en mogelijkheden, evenals het gevoel dat ze in staat zijn om iets bij te dragen aan de maatschappij. Deze inzichten leiden tot verdere ontwikkeling: jongeren ontwikkelen

professionele vaardigheden gericht op maatschappelijke bijdragen, voelen zich aangesproken door maatschappelijke kwesties en herkennen maatschappelijke vraagstukken in hun omgeving. Uiteindelijk resulteert dit in een integratie van maatschappelijke betrokkenheid in hun persoonlijke of professionele leven en een sterk gevoel van verantwoordelijkheid voor de maatschappij. Deze opeenvolging van effecten leidt tot de outcome: jongeren zijn actief op maatschappelijke vraagstukken in hun omgeving.

Tussen deze effecten zijn vijf aannames geïdentificeerd die invloed hebben op de opeenvolging van de effecten.

7. Jongere heeft toegang tot informatie en ervaringen die hem/haar bewust maken van maatschappelijke vraagstukken
8. Jongere heeft toegang tot leer- of werkervaringen die hen helpen om vaardigheden te ontwikkelen die gerelateerd zijn aan maatschappelijke betrokkenheid
9. Jongere heeft de gelegenheid om de ontwikkelde vaardigheden in de praktijk toe te passen binnen zowel persoonlijke als professionele contexten
10. Jongere krijgt de gelegenheid om deel te nemen aan activiteiten of initiatieven die bijdragen aan maatschappelijke vraagstukken
11. Jongere ontwikkelt een gevoel van empathie en verantwoordelijkheid voor de bredere maatschappij door in te zien hoe vraagstukken verschillende groepen

Van de elf beschreven effecten zijn er vier met bewijs onderbouwd (36%). In de effectenreeks hieronder worden de bewezen effecten gemarkeerd met een groene omlijning. Waarbij de kleur donkerder wordt naarmate de bewijskracht sterker is. De bijbehorende tabel geeft hier een inhoudelijke toelichting op.

Effect	Onderbouwing van het bewijs	Bewijskracht
Jongere beschikt over basiskennis en inzichten over maatschappelijke onderwerpen op een manier die voor hem/haar relevant is	<p>Hiervoor is zowel bewijs vanuit de analyses van de subsidieaanvragen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Veel projecten zijn concreet bezig met een maatschappelijk thema (integratie 21%; eenzaamheid 38%; mentale gezondheid 45%; etc.). <p>Daarnaast is er indirect bewijs vanuit de jongerenvragenlijst:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 63% van de jongeren leerde veel door MDT. - Daarnaast is er een toename van +4%-punt van jongeren die goed weten hoe ze anderen kunnen helpen. 	✓ ✓
Jongere krijgt het gevoel dat hij/zij in staat is om iets bij te dragen aan de maatschappij	<p>Via de pijler 'iets doen' dragen jongeren direct iets bij aan de maatschappij, deze pijler is een subsidie eis.</p> <p>Ook vanuit de jongerenvragenlijst is hier bewijs voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 68% van de startende deelnemers geeft aan dat zij waarschijnlijk geen vrijwilligerswerk zouden doen als zij niet aan MDT deelnemen; - 65% van de jongeren geeft aan dat ze door MDT een ander hebben geholpen; - 4%-punt toename van jongeren die aangeven goed weten hoe ze een ander kunnen helpen; - 15% gaat door MDT vrijwilligerswerk doen. 	✓ ✓
Jongere ontwikkelt professionele vaardigheden gericht op maatschappelijke bijdragen	<p>Volgens de projecten zelf, zet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 100% van de projecten uit ronde 2023 in op ontwikkelen van vaardigheden <p>Ook in de jongerenvragenlijst wordt dit effect indirect bevraagd:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 4%-punt toename van jongeren die aangeven goed weten hoe ze een ander kunnen helpen; - 64% van de jongeren vaardigheden ontwikkeld door MDT. 	✓ ✓
Jongere voelt zich onderdeel van en verantwoordelijk voor maatschappelijke vraagstukken/maatschappij	<p>Volgens de projecten zelf, zet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 6% van de projecten in ronde 2023 zet zich in voor bewustwording en verantwoordelijkheidsgevoel van jongeren voor maatschappelijke thema's. <p>Ook wordt dit effect indirect bevraagd in de jongerenvragenlijst:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 3%-punt toename van belangrijk vinden iets te doen voor een ander en 	✓

	7%-punt om diens stad/buurt beter te maken. Of dit daadwerkelijk door jongeren wordt ervaren als onderdeel van de maatschappij en verantwoordelijkheid voor is geen direct bewijs voor.	
--	---	--

Conclusie en aanbevelingen impactgebied 3

De analyse van impactgebied Maatschappelijke Betrokkenheid (/Burgerschap) laat zien dat de werkzame elementen de bijdragen aan de vrijwillige inzet van jongeren en hun bijdrage aan maatschappelijke thema's goed geborgd zijn binnen de MDT-projecten. Hierdoor is er hoog bewijs voor de aannemelijkheid dat MDT een positieve impact heeft op dit gebied.

Daar komt bij dat diverse effecten binnen dit impactgebied direct gemeten worden. Dit leidt tot een hoog niveau van bewijskracht dat MDT daadwerkelijke impact heeft op de vrijwillige inzet van jongeren en hun bijdrage aan maatschappelijke thema's.

Dit maakt het oordeel over de impactdoelstelling als hoog kan worden geclassificeerd: **de aannemelijkheid is sterk, het directe bewijs is ook sterk.**

Aanbevelingen

MDT is goed op weg om de vrijwillige inzet van jongeren en hun bijdrage en hun bijdrage aan maatschappelijke thema's te vergroten. De werkzame elementen zijn goed geborgd binnen de projecten en ook de monitoring van de effecten blijken goed bewaakt te worden (*to prove*). Echter, net als bij het voorgaande impactgebied, roept dit de vraag op in hoeverre de gemeten uitkomsten goed genoeg zijn omdat het lerend vermogen slechts beperkt aanwezig lijkt te zijn (*to improve*).

Er zijn een aantal stappen die genomen kunnen worden om dit gat te dichten:

1. Werkzame elementen integreren in de subsidievereisten

- Hoewel er al sterk bewijs is voor de borging van de werkzame elementen, kan de impact worden vergroot door deze elementen expliciet te integreren in de subsidievereisten.

2. Lerend netwerk rondom weerbaarheid

- Hoewel veel projecten aangeven aandacht te hebben voor de werkzame elementen, en sommige werkzame elementen gedeeltelijk geborgd zijn in de subsidievereisten, is het de vraag in hoeverre projecten de werkzame elementen in de praktijk ook volledig toepassen. Een lerend netwerk, waarin aandacht is om van elkaar te leren hoe de werkzame elementen in de praktijk goed te implementeren, kan de bewijskracht versterken.

3. Versterken van direct bewijs

- De huidige bewijskracht voor de effecten binnen dit impactgebied is sterk, maar kan naar een hoger niveau worden gebracht door directe metingen

uit te voeren. Voor een groot deel van de effecten is het bewijs gebaseerd op indirecte metingen via de jongerenvragenlijst. Om dit te verbeteren geldt hetzelfde advies als voor het voorgaande impactgebied, namelijk het toepassen van gevalideerde vragen, wat de betrouwbaarheid en precisie van de resultaten vergroot. Gevalideerde vragen zijn vragen die door onderzoek zijn getest en bewezen geschikt zijn om de beoogde informatie betrouwbaar en consistent te meten. In tegenstelling tot 'normale' vragen, die mogelijk niet systematisch zijn getest op betrouwbaarheid en validiteit, bieden gevalideerde vragen meer zekerheid over de kwaliteit van de verzamelde data. Het is belangrijk op te merken dat niet alle vragen in de huidige jongerenvragenlijst gevalideerd zijn. Daarnaast kan overwogen worden extra vragen aan de jongerenvragenlijst toe te voegen om effecten te bevragen die nu niet (voldoende) worden meegenomen.

Conclusie & Aanbevelingen

In dit rapport zijn drie impactgebieden binnen MDT geanalyseerd. Ieder impactgebied bestond uit twee outcomes:

- A. Weerbaarheid
 - 1. Jongere heeft de mentale veerkracht om om te gaan met tegenslagen
 - 2. Jongere heeft vergroot zelfvertrouwen
- B. Activatie naar de toekomst/ Arbeidsmarkt
 - 3. Jongere heeft vergroot vertrouwen in de toekomst
 - 4. Jongeren stappen makkelijker op naar werk of opleiding
- C. Maatschappelijke betrokkenheid (/ Burgerschap)
 - 5. Jongere experimenteert met en leert van vrijwillige inzet op maatschappelijke thema's
 - 6. Jongere is actief op maatschappelijke vraagstukken in hun omgeving

Voor ieder impactgebied is geanalyseerd in hoeverre de werkzame elementen reeds geborgd worden in MDT-projecten en welke effecten er al direct gemeten worden per outcome. Voor zowel de borging van werkzame elementen binnen de projecten en de mate waarin effecten geborgd, gemonitord en verbeterd worden, verschilt per impactgebied. Dit leidt tot variërende niveaus van bewijskracht en aanbevelingen.

Hoewel MDT op sommige gebieden goed scoort in het monitoren van prestaties (*to prove*), blijft er ruimte voor verbetering in het leren en door-ontwikkelen van werkzame elementen (*to improve*). Dit lerend vermogen is cruciaal om zowel de directe impact te vergroten als de bewijskracht te versterken.

In de onderstaande tabel worden de resultaten weergegeven per outcome. Het bewijs en de bewijskracht worden zoals in de voorgaande hoofdstukken weergegeven. Waar het percentage werkzame elementen of bemeaten effecten interessant is, hangt het niet direct samen met de bewijskracht. Soms is er een hoog percentage van werkzame elementen of effecten die onderbouwd worden, maar is de onderbouwing laag of medium, en andersom kan ook.

Outcome	Onderbouwing van het bewijs	Bewijskracht
Impactgebied 1: Weerbaarheid		
<i>Werkzame elementen</i>		
86% (6/7) van de werkzame elementen worden in dit impactgebied onderbouwd. Op het moment zijn de meeste werkzame elementen nog niet opgenomen in de subsidievereisten. Hoewel MDT-projecten aangeven bekend te zijn met deze elementen, zou inzetten op het vergroten van kennis en delen van kennis binnen het netwerk, alsook een integratie in de subsidievereisten kunnen zorgen voor een bredere en consistentere toepassing van de werkzame elementen.		Hoog
<i>Effecten per outcome</i>		

1. Jongere heeft de mentale veerkracht om om te gaan met tegenslagen	25% (2/8) van de effecten worden in deze outcome onderbouwd. De bewijskracht van deze onderbouwing is laag, aangezien het vooral om indirecte bevraging via de jongerenvragenlijst. Zo wordt jongerenparticipatie als proxy voor empowerment van jongeren gebruikt. En hoewel jongerenparticipatie een eis is in de subsidie, levert dit slechts beperkt bewijs of er empowerment plaatsvindt bij de jongeren.	Laag
2. Jongere heeft vergroot zelfvertrouwen	36% (4/11) van de effecten worden in deze outcome onderbouwd. De bewijskracht is laag tot medium, aangezien het bewijs vaak slechts met één factor wordt onderbouwd. In de jongerenvragenlijst worden meerdere vragen gesteld over de effecten, maar de meeste van deze vragen zijn indirect.	Laag - Medium
Impactgebied 2: Activatie naar de toekomst/ Arbeidsmarkt		
Werkzame elementen		
62% (8/13) van de werkzame elementen in dit impactgebied worden onderbouwd. Al wordt een groot percentage van de werkzame elementen onderbouwd, blijft de bewijskracht medium. Zoals bij impactgebied 1, worden er op dit moment nog weinig werkzame elementen geïntegreerd in de subsidievereisten. Bovendien is niet bekend in hoeverre deze elementen worden toegepast binnen het netwerk. Dit kan te maken hebben met een gebrek aan kennis over de elementen. Beide punten wijzen erop dat er momenteel weinig focus is op het versterken van het lerend vermogen.		Medium
Effecten per outcome		
3. Jongere heeft vergroot vertrouwen in de toekomst	63% (5/8) van de effecten worden in deze outcome onderbouwd. Het bewijs komt in alle gevallen uit de jongerenvragenlijst en uit antwoorden van de projectleiders. Daarnaast is één effect een directe eis in de subsidieaanvraag. Dit toont aan dat de effecten goed worden gemonitord, al kan het lerend vermogen nog versterkt worden.	Hoog
4. Jongeren stappen makkelijker op naar werk of opleiding	43% (6/14) van de effecten worden in deze outcome onderbouwd. De analyse van de subsidieaanvragen en de jongerenvragenlijst spelen een belangrijke rol in het aantonen van het bewijs voor deze effecten. Wat echter ontbreekt, is de directe bevraging van	Medium - Hoog

	deze effecten binnen de jongerenvragenlijst	
Impactgebied 3: Maatschappelijke Betrokkenheid (/ Burgerschap)		
Werkzame elementen		
78% (7/9) van de werkzame elementen worden in dit impactgebied onderbouwd. De bewijskracht van de meeste werkzame elementen is hoog, vooral door het bewijs uit de jongerenvragenlijst (zowel directe als indirecte bevragingen) en de kennis en toepassing van deze elementen binnen het netwerk. Er is echter nog ruimte voor verbetering, bijvoorbeeld door de werkzame elementen (deels) op te nemen in de subsidievereisten.		Hoog
Effecten per outcome		
5. Jongere experimenteert met en leert van vrijwillige inzet op maatschappelijke thema's	56% (5/9) van de effecten worden in deze outcome onderbouwd. De bewijskracht van deze effecten is hoog, met bewijs afkomstig uit de analyses van de subsidieaanvragen en de jongerenvragenlijst (zowel direct als indirect). Hoewel een aantal effecten al direct wordt bevraagd, kan het proces verder worden geoptimaliseerd door meer directe bevragingen te integreren.	Hoog
6. Jongere is actief op maatschappelijke vraagstukken in hun omgeving	36% (4/11) effecten worden in deze outcome onderbouwd. De bewijskracht van deze effecten is medium tot hoog, met bewijs afkomstig van de analyses van de subsidieaanvragen en de jongerenvragenlijst (zowel direct als indirect). Ook hier geldt dat de effecten directer bevraagd kunnen worden, en dat de effecten die momenteel nog niet gemeten worden, meegenomen moeten worden in de analyses en metingen.	Medium - Hoog

Om de impact van MDT verder te versterken, is het van belang om het **directe bewijs te versterken**, en het lerend vermogen binnen de MDT-projecten en het MDT-netwerk te vergroten. Direct bewijs kan worden versterkt door de jongerenvragenlijst aan te passen of aan te vullen met directe bevragingen over specifieke effecten, nieuwe vragen toe te voegen voor effecten die momenteel onvoldoende worden meegenomen en ander onderzoek te doen naar effecten waarvoor nog geen bewijs beschikbaar is. Hierdoor wordt de effectiviteit van de projecten beter onderbouwd en ontstaat er een gedetailleerder beeld van de daadwerkelijke impact op jongeren.

Daarnaast is het **vergroten van het lerend vermogen** essentieel om interventies continu te verbeteren. Dit kan door kennis en toepassing van werkzame elementen binnen het netwerk te vergroten, werkzame elementen op te nemen in subsidievereisten en projecten te toetsen op de aanwezigheid en effectiviteit van deze elementen. Door

deze werkwijze te versterken, neem de waarschijnlijkheid toe dat de beoogde impact op jongeren daadwerkelijk wordt gerealiseerd.

Door deze structurele verbeteringen kan MDT haar huidige impact versterken en een duurzame en meetbare bijdrage leveren aan de ontwikkeling van jongeren op weerbaarheid, activatie naar de arbeidsmarkt en maatschappelijke betrokkenheid.

Bronvermelding

- Ang, W.H.D., Lau, S.T., Cheng, L.J., Chew, H.S.J., Tan, J.H., Shorey, S., Lau, Y. (2022). Effectiveness of Resilience Interventions for Higher Education Students: A Meta-Analysis and Metaregression. *Journal of Educational Psychology*
- Arnold, M.E. (2022). Supporting adolescent exploration and commitment: identity formation, thriving, and positive youth development. *Journal of Youth Development*, 12 (4)
- Bouwman, T.E., van Tilburg, T.G. (2020). Naar een gerichtere aanpak aan eenzaamheid: Zeven werkzame elementen in eenzaamheidsinterventies.
- Bekkers, R., Spenkelink, S., Ooms, M., & Immerzeel, T. (2010). *Maatschappelijke Stage en Burgerschap Rapportage Schooljaar 2008 - 2009*.
- Eindhof, B., Gelinck, C., Niewelink, H. (2020). Handboek Burgerschapsonderwijs. Voor het voortgezet onderwijs.
- Fergus, S., & Zimmerman, M. A. (2005). Adolescent resilience: A framework for understanding healthy development in the face of risk. *Annual review of public health*, 26(1), 399-419.
- Geboers, E., Geijssel, F., Admiraal, W., ten Dam, G. (2013). Review of the effects of citizenship education. *Educational Research Review*, 9, 158-173
- Gelderblom, A., Hardonk, L., de Koning, J., & de Vleeschouwer, E. (2021). Effectiviteit van lob interventies. SEOR Rotterdam.
- Hughes, R., Kinder, A., Cooper, C.L. (2019). The wellbeing workout. How to manage stress and develop resilience.
- Kovács, Z., Noor, S., Çankor, E., Geerling, J. (2021). Wat werkt bij het versterken van weerbaarheid van jongeren. *Movisie*
- Ledoux, G., Geijssel, F., Reumerman, R., & ten Dam, G. (2011). Burgerschapscompetenties van jongeren in Nederland. *Pedagogische Studiën*, 88(1), 3-22.
- Liu, J. J. W., Ein, N., Gervasio, J., Battaion, M., & Fung, K. (2022). The Pursuit of Resilience: A Meta-Analysis and Systematic Review of Resilience-Promoting Interventions. In *Journal of Happiness Studies* (Vol. 23, Issue 4, pp. 1771-1791). Springer Science and Business Media B.V. <https://doi.org/10.1007/s10902-021-00452-8>
- Luthar, S. S., & Cicchetti, D. (2000). The Construct of Resilience: Implications for Interventions and Social Policies. *Development and Psychopathology*, 12, 857-885.
- Nijs, S., Gallardo-Gallardo, E., Dries, N., Sels, L. (2013). A multidisciplinary review into the definition, operationalization, and measurement of talent. *Journal of World Business*
- Oesch, M., Bower, C. (2017). Integrating Career Awareness into the ABE & ESOL Classroom – Section II: The Self-Exploration Process
- Schwartz, S.J., Luyckx, K., Vignoles, V.L. (2011). Handbook of Identity Theory and Research.

- Sherrod, L., Flanagan, C., & Youniss, J. (2002). Dimensions of citizenship and opportunities for youth development. *Applied Developmental Science*, 6(4), 264–272
- Slijkhuis, E.G.J. (2021). Fostering active citizenship in young adulthood: the predictive value of citizenship competences, socialization experiences and academic performance in adolescence
- Van de Velde, D., Schouten, M. (2022)a. MDT & Burgerschap. *Impact Centre Erasmus*, in opdracht van Ministerie van OCW – onderzoek naar de effectiviteit van MDT.
- Van de Velde, D., Schouten, M. (2022). MDT & Loopbaanoriëntatie en Begeleiding (LOB). *Impact Centre Erasmus*, in opdracht van Ministerie van OCW – onderzoek naar de effectiviteit van MDT.
- VO-Raad. (2021). *Kwaliteitsagenda LOB VO*.
- Wray-Lake, L., & Abrams, L.S. (2020). Pathways to civic engagement among urban youth of color. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 85(2).

Bijlage

In de bijlage zijn de werkzame elementen per impactgebied verder uitgewerkt en wordt er voorbeeld gegeven hoe gemeten kan worden in hoeverre het werkzame element geborgd is in de aanpak.

Werkzame elementen: Weerbaarheid & Zelfvertrouwen

1. Betrekken van sociale omgeving

Het versterken van zelfvertrouwen vraagt om betrokkenheid van ouders¹²¹³, leerkrachten, mentoren en leeftijdsgenoten. Deze sociale omgeving speelt een belangrijke rol in het bieden van een veilige en stimulerende omgeving (Kovács et al., 2021). Jongeren moeten echter zelf kunnen aangeven welke steunfiguren voor hen belangrijk zijn, aangezien de directe omgeving niet altijd een positieve invloed heeft. Het voorkomen van negatieve invloeden en het opbouwen van een ondersteunend netwerk zijn cruciaal.

Metten: Het aantal interacties/sessies waarin ouders, leerkrachten, mentoren en leeftijdsgenoten een rol spelen.

2. Frequentie interventies

Trainingen met een langere duur en grotere frequentie leveren over het algemeen betere resultaten op. Een aantal kortere sessie verspreid binnen een specifieke tijd werken beter dan eenmalige langere sessies. Dit komt doordat veel benodigde vaardigheden en middelen niet met een enkele sessie ontwikkeld kunnen worden, maar een structurele en herhaalde aanpak vereisen (Kovács et al., 2022).

Metten: Het aantal interventies die intensief en regelmatig plaatsvinden.

3. Focussen op krachten en capaciteiten

Effectieve interventies richten zich niet alleen op het omgaan met moeilijke situaties, maar ook op de bestaande krachten en capaciteiten van jongeren. Het benadrukken van wat al goed gaat, helpt hen trots te zijn op hun vaardigheden en versterkt tegelijkertijd hun zelfvertrouwen (Luthar & Cicchetti, 2000).

Metten: Het aantal jongeren dat deel heeft genomen aan activiteiten gericht op het ontdekken van krachten en capaciteiten

4. Didactische en dialectische methode

Interventies die zowel de didactische als dialectische methode combineren, blijken significant effectiever in het vergroten van weerbaarheid dan interventies die slechts één van deze methoden toepassen (Ang et al., 2022).

- Didactische methode = leren door onderwijzen, bijvoorbeeld via lessen over het omgaan met emoties.
- Dialectische methode = leren door dialoog, zoals gesprekken met jongeren waarin hun persoonlijke ervaringen worden gebruikt om lessen over emotionele veerkracht te illustreren.

Metten: Het aantal interventies waarin zowel didactische als dialectische methoden worden gebruikt.

¹² Waar in dit rapport 'ouders' staat, kan dit tevens worden geïnterpreteerd als primaire verzorgers van de jongere.

¹³ Binnen MDT-projecten worden ouders doorgaans niet (of zeer zelden) betrokken. Voor sommige projecten is dit een bewuste keuze vanwege de kwetsbare thuissituatie van de jongere.

5. **Uitbreiding van sociale netwerk**

Het versterken van het sociale netwerk van jongeren draagt bij aan hun weerbaarheid. Een groter netwerk biedt toegang tot meer ondersteunende middelen en bevordert het vermogen om met tegenslagen om te gaan (Ang et al., 2022).

Meten: Het aantal jongeren dat toegang krijgt tot (nieuwe ondersteunende) middelen door het vergroten van hun sociale netwerk.

6. **Een gecombineerde aanpak hanteren**

Het combineren van verschillende interventies gericht op zowel persoonlijke als sociale aspecten van zelfvertrouwen vergroot de effectiviteit. Een holistische benadering die rekening houdt met diverse dimensies van zelfvertrouwen, zoals interne overtuigingen en interacties met anderen, blijkt beter aan te sluiten bij de behoeften van jongeren (Kovács et al., 2021).

Meten: Het aantal interventies die persoonlijke aspecten combineren met sociale aspecten.

7. **Behoeftte-gestuurd werken**

Interventies moeten aansluiten bij de specifieke behoeften en uitdagingen van jongeren. Door maatwerk te bieden, kan beter worden ingespeeld op de individuele situatie en de gewenste groei in zelfvertrouwen worden bevorderd (Kovács et al., 2021).

Meten: Het aantal jongeren wiens specifieke behoeften en uitdagingen zijn geïdentificeerd en waarvoor interventies zijn gepersonaliseerd.

Werkzame elementen: Activatie Arbeidsmarkt & Zelfontdekking

1. **Feedback ontvangen**

Het verkrijgen van constructieve feedback van anderen, zoals ouders, mentoren, of leeftijdsgenoten, kan blinde vlekken blootleggen en wijzen op talenten of kwaliteiten die jongeren zelf niet hadden opgemerkt. Feedback maakt het mogelijk om verborgen potentieel naar boven te halen en kan de jongere helpen een realistischer zelfbeeld te ontwikkelen (Nijs et al., 2013; Arnold, 2022)

Meten: Het aantal feedbacksessies georganiseerd & aantal jongeren dat heeft deelgenomen aan feedbacksessies

2. **Inzicht krijgen in eigen waarden**

Jongeren leren hun eigen principes en idealen te definiëren, bijvoorbeeld wat zij belangrijk vinden in hun persoonlijke leven of toekomstige werk. Het verduidelijken van deze waarden helpt hen om hun talenten en passies te koppelen aan een groter doel, waardoor zij gerichtere keuzes kunnen maken (Nijs et al., 2013)

Meten: Het aantal jongeren dat principes en idealen heeft geïdentificeerd door gerichte oefeningen

3. **Verbinding met de praktijk**

LOB-interventies zijn effectiever wanneer ze een duidelijke koppeling maken met de praktijk. Dit kan worden gerealiseerd door bijvoorbeeld stages, bedrijfsbezoeken, en simulaties die jongeren in contact brengen met echte werkomgevingen. Een praktische context maakt abstracte loopbaankeuzes tastbaar en helpt jongeren om realistische verwachtingen te ontwikkelen over het werkende leven.

Meten: Het aantal gastbezoeken door professionals uit het werkveld & aantal bezoeken van jongeren aan stageplekken/vrijwilligersplekken/werkplekken

4. **Actieve rol van jongere**

Een actieve betrokkenheid van jongeren is essentieel in het LOB-proces. In plaats van enkel passief te luisteren of opdrachten te voltooien, moeten jongeren de ruimte krijgen om zelf initiatief te nemen, bijvoorbeeld door eigen onderzoek te doen, keuzes te verkennen, en vragen te stellen. Deze actieve rol versterkt hun eigenaarschap over het proces en maakt hen meer gemotiveerd om de stappen te zetten die nodig zijn voor hun toekomst.

Meten: Het aantal activiteiten waarin leerlingen zelfstandig onderzoek doen naar beroepen of opleidingen

5. **Samenhang in activiteiten**

Effectieve begeleiding bij LOB vereist een duidelijke samenhang tussen de verschillende activiteiten die jongeren doorlopen. Dit betekent dat workshops, gesprekken met mentoren, en praktijkopdrachten logisch op elkaar moeten aansluiten en elkaar versterken. Een gestructureerde aanpak helpt jongeren om een helder beeld te krijgen van hun mogelijkheden en om hun keuzes beter te onderbouwen.

Meten: Het aantal geïntegreerde activiteiten waarbij verschillende vakken LOB-onderwerpen koppelen aan praktijkvoorbeelden

6. **Possible Selves verkennen**

Jongeren worden uitgenodigd om verschillende toekomstscenario's te visualiseren, waarbij zij denkbeeldige rollen aannemen, zoals een mogelijke carrière, persoonlijke prestaties of maatschappelijke bijdragen. Het onderzoeken van deze mogelijke 'toekomst' stimuleert jongeren om hun interesses en verborgen vaardigheden te ontdekken, en helpt hen een inspirerend toekomstbeeld te vormen (Nijs et al., 2013)

Meten: Het aantal sessies waarin jongeren mogelijke professionele of persoonlijke rollen hebben verkend & aantal jongeren dat heeft deelgenomen

7. **Reflecteren op succesvolle ervaringen**

Jongeren worden aangemoedigd om terug te kijken op eerdere momenten waarin zij uitblonden, met gemak presteerden, of veel voldoening ervoeren. Door deze ervaringen te analyseren, kunnen jongeren inzicht krijgen in hun persoonlijke sterktes en talenten. Het identificeren van succesmomenten helpt hen niet alleen om hun capaciteiten te waarderen, maar ook om vertrouwen op te bouwen in hun toekomstige mogelijkheden (Nijs et al., 2013)

Meten: Het aantal jongeren dat heeft deelgenomen aan de reflectiesessies & Aantal reflectiesessies uitgevoerd binnen het project

8. **Betrokkenheid van ouders**

Ouders¹⁴¹⁵ betrekken en aanmoedigen om met hun kind in gesprek te gaan over het keuzeproces voor studie/baan is waardevol. Het vormgeven van ouderbetrokkenheid kan wel verschillen tussen bijv. onderbouw, MBO of HBO. (Schuurman & Mudde, 2020) Tegelijkertijd kan overmatige betrokkenheid en sturing van de ouder richting het kind averechts werken. (Lusse, Kuijpers, Strijk, Diender & Hermans, 2018) Er zijn veel verschillende manieren waarop ouders betrokken kunnen worden bij LOB. Bijvoorbeeld door gesprekken tussen school en ouders, of groepsbijeenkomsten met ouders. (Top, 2016)

Meten: Het aantal sessies waarin ouders actief betrokken worden

9. **Oefening baart kunst**

¹⁴ Waar in dit rapport 'ouders' staat, kan dit tevens worden geïnterpreteerd als primaire verzorgers van de jongere.

¹⁵ Binnen MDT-projecten worden ouders doorgaans niet (of zeer zelden) betrokken. Voor sommige projecten is dit een bewuste keuze vanwege de kwetsbare thuissituatie van de jongere

Talent wordt niet alleen bepaald door aanleg, maar vooral door toewijding en gerichte oefening. Jongeren die regelmatig werken aan specifieke vaardigheden, bijvoorbeeld via workshops of gestructureerde trainingen, vergroten hun kans om uit te blinken in een bepaald gebied. Deze focus op 'leren door doen' versterkt zowel vaardigheden als zelfvertrouwen (Nijs et al., 2013; Arnold, 2022)

Meten: Het aantal interventies waarin systematische oefenen is geïntegreerd

10. **Eigen interesses jongere**

Het is belangrijk dat jongeren worden gestimuleerd om keuzes te maken die aansluiten bij hun eigen interesses en passies, in plaats van te handelen naar verwachtingen van ouders/verzorgers, vrienden of de maatschappij. Dit betekent dat interventies jongeren moeten begeleiden bij het verkennen van hun persoonlijke voorkeuren en het koppelen van deze voorkeuren aan passende studie- of beroepsmogelijkheden. Het creëren van een authentieke match tussen interesses en keuzes verhoogt de kans op succes en langdurige tevredenheid (Gelderblom et al., 2021)

Meten: Het aantal coaching gesprekken waarin persoonlijke interesses en drijfveren worden besproken

11. **Ondersteuning bij omgaan met informatie**

Jongeren moeten leren hoe ze de overvloed aan informatie over studie- en beroepsmogelijkheden effectief kunnen verwerken en toepassen. Dit omvat begeleiding in het selecteren, interpreteren en evalueren van relevante informatie, zoals details over opleidingen, arbeidsmarktperspectieven, en doorgroeimogelijkheden. Door jongeren hierin te ondersteunen, kunnen ze weloverwogen keuzes maken en groeit hun vertrouwen in het zetten van stappen richting hun toekomst.

Meten: Het aantal voorlichtingsmomenten en ondersteuning beschikbaar voor jongeren

12. **Identificeren van passies en intrinsieke motivatie**

Het ontdekken van activiteiten die energie geven, enthousiasme opwekken, en plezier bieden is essentieel. Deze passies zijn vaak diep verbonden met persoonlijke waarden en intrinsieke motivatie. Door jongeren te begeleiden in het vinden van wat hen drijft, kunnen zij hun keuzes beter afstemmen op datgene wat hen gelukkig en vervuld maakt (Schwartz et al., 2011)

Meten: Het aantal jongeren dat ten minste één activiteit heeft geïdentificeerd die hen energie geeft en plezier biedt

13. **Focus op plezier en voldoening**

Het identificeren van activiteiten die oprecht plezier en voldoening bieden, kan jongeren helpen om te ontdekken waar hun talenten liggen. Wanneer zij leren om deze activiteiten bewust in hun dagelijks leven of loopbaankeuzes te integreren, ontstaat een gevoel van authenticiteit en verbondenheid met hun capaciteiten (Nijs et al., 2013)

Meten: Het aantal activiteiten waarin leerlingen hun talenten en interesses ontdekken

Werkzame elementen: Maatschappelijke Betrokkenheid & Burgerschap

1. **Het gevoel gewaardeerd te worden**

Jongeren moeten het gevoel hebben dat hun bijdrage ertoe doet en dat zij als waardevolle leden van de gemeenschap worden erkend. Het gevoel gewaardeerd te worden versterkt hun motivatie om zich in te zetten voor hun omgeving (Bekkers et al., 2010; Marta & Pozzi, 2008).

Meten: Het aantal jongeren dat aangeeft zich serieus genomen te voelen in evaluaties of enquêtes

2. Invloed op de vormgeving van programma's

Het is belangrijk dat jongeren inspraak hebben in de manier waarop programma's worden ingericht. Wanneer zij de kans krijgen om actief mee te denken en invloed uit te oefenen, voelen zij zich meer betrokken en zijn zij gemotiveerder om zich in te zetten. Jongeren die zomaar ergens worden ingedeeld, missen deze betrokkenheid (Sherrod et al., 2002).

Meten: Het aantal jongeren dat actief heeft meegedacht of meegewerkt aan het vormgeven van programma-onderdelen

3. Positieve ervaring met iets doen voor een ander

Het opdoen van positieve ervaringen met maatschappelijke betrokkenheid, zoals het helpen van anderen, motiveert jongeren om zich vaker in te zetten voor hun gemeenschap. Het gevoel van voldoening en het zien van de impact van hun acties stimuleren hun maatschappelijke engagement (Bekkers et al., 2010).

Meten: Het aantal jongeren dat rapporteert een positieve ervaring te hebben opgedaan tijdens burgerschapsactiviteiten

4. Erkenning voor maatschappelijke bijdrage

Jongeren hechten waarde aan erkenning voor hun inspanningen. Het zichtbaar waarderen van hun bijdrage, bijvoorbeeld door middel van complimenten of certificaten, versterkt hun gevoel van trots en moedigt herhaalde betrokkenheid aan (Wray-Lake & Abrams, 2020).

Meten: Het aantal jongeren dat aangeeft zich erkend te hebben gevoeld voor hun maatschappelijke bijdrage

5. Samenwerking en dialoog stimuleren actief burgerschap

Wanneer jongeren samenwerken en met elkaar in gesprek gaan, versterken ze hun sociale vaardigheden en leren ze verschillende perspectieven begrijpen. Deze interactie draagt bij aan het ontwikkelen van burgerschapsgedrag en betrokkenheid bij maatschappelijke uitdagingen (Geboers et al., 2013).

Meten: Het aantal activiteiten waarin samenwerking en dialoog tussen leerlingen wordt gefaciliteerd

6. De rol van de begeleider in een positief pedagogisch klimaat

Een docent of begeleider speelt een cruciale rol in het creëren van een omgeving waarin jongeren zich gesteund voelen. Een positief pedagogisch klimaat helpt jongeren om zich veilig te voelen en stimuleert hen om initiatieven te nemen en verantwoordelijkheid te dragen (Slijkhuis, 2021).

Meten: Het aantal jongeren dat rapporteert een ondersteunend en positief klimaat te ervaren in evaluaties of enquêtes

7. Reflectie na maatschappelijke activiteiten

Reflecteren op ervaringen of activiteiten rondom burgerschap is essentieel. Het helpt jongeren om te begrijpen wat hun acties hebben bijgedragen en hoe dit hen en anderen heeft beïnvloed. Dit versterkt hun bewustzijn en hun motivatie om in de toekomst betrokken te blijven (Geboers et al., 2013; Bekkers et al., 2010).

Meten: Het aantal reflectiesessies na een activiteit of ervaring

8. De rol van taalvaardigheid

Taalvaardigheid blijkt een belangrijke factor in het ontwikkelen van burgerschapskennis en attitudes. Een goede taalvaardigheid helpt jongeren om empathie te tonen, anderen beter te begrijpen, en om effectief te communiceren binnen de gemeenschap (Slijkhuis, 2021).

Meten: Het aantal jongeren dat heeft deelgenomen aan taalvaardigheidsprogramma's

9. **Gesprekken met ouders over maatschappelijke thema's**

Jongeren die thuis regelmatig gesprekken voeren over maatschappelijke en politieke onderwerpen, ontwikkelen een groter bewustzijn van maatschappelijke vraagstukken. Dit stimuleert hen om actief betrokken te raken bij maatschappelijke of politieke initiatieven (Geboers et al., 2013).

Meten: Het aantal interventies gericht op het stimuleren van ouder/omgeving – jongere gesprekken over maatschappelijke thema's